

Přítomnost

ROČNÍK XV

V PRAZE 1. ČERVNA 1938

ZA KČ 2.—

Anšlus nebude

MILENA JESENSKÁ

Chamberlain nebo Eden?

JAN MÜNZER

Naše „komunistické nebezpečí“

PAVEL VILEMSKÝ

Obývatelné město

KAREL HONZÍK

Pittsburská dohoda na Slovensku

Das englische Schuldkonto

ZD. SMETÁČEK

Kritická noc — Druhé kolo voleb skoro jako první

Ulice a J. Stříbrný — Pobuřující zprávy — Sociální demokracie ve volbách

Moderní lidé

lékaři, žurnalisté, učitelé, živnostníci, zástupci vyřizují své písemné práce psacím strojem

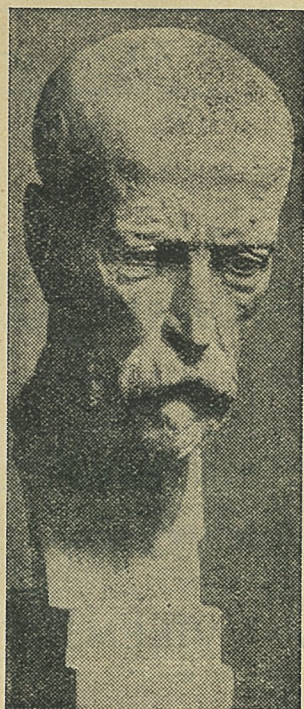
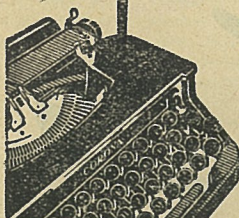
CORONA

prvním a nejdokonalejším přenosným strojem světa.

Též na splátky po Kč 135.-

GIBIAN

P R A H A I I.,
Štěpánská 32, tel. 35151-53

plastický
portret
presidenta
Osvoboditele
od
V. Makovského

Zmenšené vydání
pro školu a dům,
provedené v tera-
kotě. Výška 42 cm.
Subskripční cena
do 1. června Kč
150.-, s obalem a
dopravou Kč 170.-

TOPIČOVU SALONU Praha I, Národní tř. 11

Subskribuji V. Makovského plastický portret
presidenta Osvoboditele

velik. 42 cm, terakota Kč 150.-, s dopr. Kč 170.-

velik. 40 cm, bronz Kč 1600.-, s dopr. Kč 1650.-

velik. 60 cm, terakota Kč 600.-, s dopr. Kč 630.-

Souhlasím s tím, aby expedice byla provedena v pořadí mé objednávky, nejpozději do 6 týdnů.

Zaplatím

Jméno: zaměstnání: adresa:

OBSAH 21. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: F. PEROUTKA: Československo není Rakousko. — MILENA JESENSKÁ: Anšlus nebude. — JOSEF KREJČÍ: Kolik je Němců v Československu? — ZD. SMETÁČEK: Evropská politika britských konservativců. — PAVEL VILEMSKÝ: Srdece Evropy je zdravé. — JAR. KLADIVA: Nač lze soudit z obecních voleb. — Od demokracie k nacismu. — Hlavní příznak obecních voleb. — Szálási odchází? — FS — SS. — Ze Šavla Pavel. — Staří si vyčítají. — Rakouský život „po osvobození“. — „Ja“ dra Karla Rennera. — Lynch v číslicích. — Zkracují se vzdálenosti?

Přítomnost

řídí **Ferd. Peroutka**

Evropský literární klub

vydá do konce příštího roku postupně tato původní díla českého písemnictví:

ROMÁNY

ŽIL JSEM S CIZINKOU, Emil Vachek

ROBINA, Vladislav Vančura

DŘEVĚNÁ LŽICE, Jiří Weil

POSTEL BEZ NEBES, Karel Konrád

ŽIVOTOPISNÁ BELETRIE

MANŽEL SLAVNÉ ŽENY, Vladimír Drnák

RODIČE A DĚTI, Pavla Kytlicová

DÍLA PIETNÍ A VZPOMÍNKOVÁ

MASARYK OSVOBODITEL

NAŠE UMĚNÍ V ODBOJI

ALŠOVY LISTY MILOSTNÉ

DÍLA MINULOSTI

PRÓZA Z DOBY KARLA IV., Jan Vilík

ROZINA SEBRANEC, Arne Novák - Zikmund Winter

PAMĚTI J. V. FRIČE, Hugo Traub

OBRANY ČESKÉHO NÁRODA A JAZYKA, Albert Pražák

ČESKÉ BAROKO, Zdeněk Kalista

SKOSENÉ MLÁDÍ, Miloslav Hýsek

ČESKÝ BIEDERMAYER, Vojtěch Jiráek

ESSAYE

SOUBOR ESSAYŮ, Václav Tille

KRITIKA KRITIKY LITERÁRNÍ A DIVADELNÍ, Otokar Fischer

DÍLA POUČNÁ

SVĚTOVÉ UMĚNÍ VÝTVARNÉ PO VÁLCE, František Kovárna

SVĚTOVÁ HUDBA POVÁLEČNÁ, M. Očadlík

PRO MLÁDEŽ

POHÁDKY, Václav Říha

Program ještě obohatí díla románová a essayistická, která vyjdou vítězně z Pinkerovy světové soutěže, již se čeští a slovenští autoři účastní prostřednictvím Evropského literárního klubu v Praze XVI., Přemyslova 16. ELK Vám buď prostřednictvím Vašeho knihkupce nebo přímo nezávazně oznámí členské výhody.

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE I, NÁRODNÍ TRÍDA 11

Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622 • Nevýžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok Kč 100.—, na půl roku Kč 50.—, na čtvrt roku Kč 25.—, jednotlivá čísla Kč 2.—. Pour la France et ses Colonies Frs 2.50. Dohledací pošt. úřad Praha 25. • Odpovědný redaktor Zdeněk Richter.

TISKEM KNIHTISKÁRNY ORBIS, PRAHA XII., FOCHOVA TRÍDA Č. 62

Přítomnost

ROČNÍK XV

V PRAZE 1. ČERVNA 1938

ČÍSLO 22

Anšlus nebude

II.

Napříč rodinami.

V pohraničí stojí lidé proti sobě rozhněvaní na smrt. Tento vzájemný hněv nosí v srdcích už mnoho let, hledajíce způsob, jak jej vyjádřit. Jednou z největších zbraní je tam společenský bojkot. Na venkově jsou lidé družnější, lépe se znají, více na sobě navzájem závisejí, jsou citlivější na pozdravy a na pěkné chování, považují za větší hanbu a nesou bolestněji, když je někdo opomíjí. Muž třeba pracuje v továrně, je sociální demokrat, Němec — a žena prochází ulicemi městečka, pronásledována opovržlivými pohledy. Děti na ni ukazují prstem, „jako by byla taková“, sousedky se k ní obracejí zády, obchodníci ji obsluhují neochotně a zamračeně, farář jí neděkuje na pozdrav. Žena pracuje v domácnosti a žalem se jí práce hnusí. V poledne se vrátí děti ze školy: „Mámo, ty nejsi německá žena! Táta je nepřítel národa“. Při obědě sedí rodiny mlčky nad hubenou mísou. Mužova odvaha je zdolávána nátlakem v továrně, a často se stává, že její zbytek dorazí doma slzy, výčitky a nárek na zlý život. A tak to jde týdny, měsíce, roky.

V jedné obci spolu už šest let nemluví rodní bratři. Někde je otec Čech, matka Němka — děti henleinovci, a „bojkotují“ doma tátů. Chodí-li děti smíšených rodičů do české školy, nemluví s nimi německé děti z celé osady. Znáte přece děti, víte, jak je třeba držet je na uzdě, aby se nedomýšlely, že všemu rozumí. Nyní si představte, že jim dospělí muži svěří „důležité národní poslání“ bojkotovat otce, protože je jenom deutschsprechender, nebo matku, protože je Češka. Jak jsou krutí, jak zaslepení a dvěstěprocentní! Věřte mi: kdyby se dnes zahladily všechny třetí plochy v pohraničí, kdyby tam lidé naráz začali žít jako v ráji — až dospějí tyhle děti, pak teprve zažijeme, co je to národnostní zášť!

Mezi rodiči a dětmi, mezi manžely a sourozenci padají věty jako: počkej, za pár dnů budeš mlčet!

Ženy pracují u sedláka na poli, okopávají jednu brázdou a nemluví na sebe. Děti se na cestě ze školy častují nadávkami — „český pse“ a „marxistická svině“ jsou ještě vlídná slova! — a kamením. Dcera říká rodičům: musíte přestoupit. Učitelé ve škole bojkotují nehenleinovské děti. Obchodníci se dělí velmi ostře na dva tábory: na židovské nebo české, tam kupují Češi, němečtí a čeští nehenleinovští dělníci a těch pár židů, co tu ještě živoří. Pak na německé — totiž nacistické — kteří svoje smýšlení projevují velikými obrazy Henleina nebo SdP odznaků ve výkladech — a tam kupují henleinovci. Před dělnickými konsumy — jak sociálně-demokratickými tak komunistickými — stojí věčné strážce, které si zapisují kupující. Henleinovští důvěrníci svolávají schůze žen a kladou jim na srdce méně nebo více důrazně, aby nenakupovaly v konsumech nebo u Bati. V konsumech proto, že jsou „marxistické“, u Bati proto, že je Čech. Poměrně slabá pohružka zní: vyřazuješ se z německého národa. Silnější je: připravíš muže o práci.

Při tom musíte vědět, jakou úlohu hrají dělnické konsumy pro lid v pohraničí. V celém kraji je velmi drahé. Je to veskrze průmyslová oblast, zemědělské obce jsou tu jen pořídku a zemědělské výrobky zdejší naprosto nestačí pro všechno obyvatelstvo. Téměř všechno se sem dováží. Po celém kraji se na příklad nedostane drůbež — máslo, mouka, luštěniny atd. jsou průměrně o 25% dražší než v Praze. Platy jsou však velmi nízké, neustálá hrozba nezaměstnanosti visí nad lidmi, politické napětí téměř znemožňuje dělníkům zápas o vyšší mzdy. Čeští úředníci u pošty a u dráhy mají většinou 600 až 800 Kč, pro sebe i s rodinami, nezaměstnaných je mnoho. Konsumy jsou tedy pro zdejší lid ještě mnohem významnější než konsumy pro dělnictvo na velkoměstské periferii. Nesmět nakoupit v konsumu znamená platit všechno zboží o 10 až 20% dražší, a při těch několika korunách, které tady lidé vydělávají, je to mnoho, velmi mnoho. O morální podpoře, kterou konsumy poskytují demokratickému lidu svou existencí a společenskými příležitostmi, ani nemluví.

V Chebu padli dva mrtví. Henleinovci říkají tady docela otevřeně — sama jsem to slyšela — wir brauchen nur einige Tote! Potřebujeme jen několik mrtvých. Pak to začne. Potřebujeme mučedníky, potřebujeme hrdiny, Nuže, mrtví jim zřejmě nepomohli. Ale není divu, že tu padli dva mrtví. Při úžasném hněvu, bojkotu, organizovaném strachu a hrůze, při stálém a stálém dráždění, při bolestných poměrech v rodinách, továrnách a dílnách, v atmosféře, kde se dnes už ztrácí jakákoliv politická baina rodinami yšlenka a zůstává stav psychopatické posedlosti — je to výkon, že nebyli mrtví. Protože zde bere syn nůž do ruky, když mluví s otcem a bratr, když mluví s bratrem. Mluvila jsem se spoustou lidí a každý — bez výjimky každý — potřeboval dlouhou dobu, než vůbec promluvil. Lidé se mluvit bojí. Nejraději by mi byli řekli: odejděte. Pak jsme se trochu spřátelili a teprve pak se z nich slova řinula, jako z lidí, kteří uvnitř hoří.

Děti.

Nacistická výchova ve školách je soustavná a téměř bez trhliny. 14. března přicházeli němečtí učitelé do škol ve slavnostní náladě, nemohli sice vyhlásit svátek, ale nevyučovali. Vykládali dětem dějinný význam dne. Asi takto: „Dříve bývalo Německo porobeno a poníženo, pak přišel velký muž a učinil Německo silným. Dnes může Německo bránit své sounárodovce (Volksge nossen!).“

Zajímavé je, že moderní němčina a nová německá slova nejsou prostě přeložitelná do naší řeči. Jejich nové utváření je tak těsně spjato s nacistickou ideologií, že nemají náhradu v řeči, která není touto ideologií prosáklá. Přeložte na příklad: „jüdisch versippte“ — nemáte-li ve své zemi arijský paragraf! . . . a Německo také své sounárodovce brání. Právě dnes bylo osvobozeno Rakousko, a osoby, německy tam mluvící, staly se Velkoněmci, nepřátelé lidu budou vypuzeni. I my budeme osvobozeni. Československo je naprosto osamoceno, jeho spojenci, Francie a Rusko, nemohou mu při-

jíti na pomoc, protože mezi Francií a Československem je Německo a mezi Ruskem a Československem je Polsko.“ A toto bylo řečeno dětem na všech německých školách, i na státních!

Učitel matematiky dává dětem zpívat nacistické písně. Horst Wesselova píseň je ve třídách na denním pořádku. Když děti dozpívaly, ptá se učitel: Má snad někdo z vás jiné mínění?

V tělocviku žádá učitel, aby děti zdravily: heil! Nebo siegheil! Některé děti odmítly. Nebylo jich mnoho, chudáčků malých, v jednom velkém městě dvě malé, statečné holčičky. Zůstaly po škole a ztratily obecní polevkou.

Mluvila jsem s průmyslníkem v Chebu, s jednou bílou vranou v hejnu černých. Je Němec, není žid a není henleinovec. Jeho děti nesmějí chodit do německých tělocvičen a nesmí se účastnit německých průvodů, pochodňových demonstrací atd. Ty děti jsou proto k smrti nešťastny. Jsou ještě malé a nechápou, proč jim rodiče brání dělat všechny ty věci, které tak okouzlují tamější chlapce. Cítí se vyloučeny ze všeho, co se ve škole děje, stojí stranou, věčně poznamenané. Rodiče se obávají vysvětlovat dětem příliš jasně, že jsou sice Němci, ale že nejsou nacisté, protože děti dostávají ve škole nařízení, aby vyprávěly všechno, co doma zaslechnou. A tady, v této oblasti každý závisí na každém. Čím více může takové děcko povědět, tím oblíbenější, pochválenější, vyznamenanější je. Děti se předhánějí ve špionáži svých rodičů. Poslouchají doma za dveřmi a vyprávují pak ve škole, co doma slyšely. Co řekla maminka a co odpověděl tatínek. Dělají to skoro všechny děti v kraji. Nejbystřejší FS-muž nemohl by vypátrat tolik podrobností, jako tato ubohá, malá, pokřivená stvoření. Tajemství všech domácností leží před učitelem jako na dlani. A rodiče se nebojí jen svých zaměstnavatelů, sousedů, příbuzných — ale i vlastních dětí.

Židé, Rufmord, šeptaná propaganda.

Příslušník každého národa, ať vědomě nebo nevědomě, nese jakousi pečeť tohoto národa, alespoň jakési sebevědomí, nějaký odlesk státní a národní moci, ke které přísluší. Když vypukla ve Španělsku občanská válka, brázdlily kolem břehů britské lodi, krásné a vyleštěné nemocniční lodi, pobírajíce britské příslušníky a odvážejíce je do bezpečí. Od té doby, co Německo nabýlo síly — a co jeho propaganda nadula tuto sílu, jako plachtu, která letí po hladině sama — chodí příslušníci německého národa po zeměkouli jako pyšní vladaři, tvrdíce, že jsou z lepší krve, než ostatní. Od té doby, co na celém skoro světě dolehl strašný osud na židy, vyvrátil je — vyvrácené — z kořene, zakázal jim pracovat, a upřel jim rovnocennost mezi lidmi, chodí židé po zeměkouli naplnění obavami, smutkem a strachem. Nikde na ně nečeká loď „mit acht Segeln und mit fünfzig Kanonen“. Naopak, oni bloudí marně od hranic k hranicím, nenacházejí útulek a žijí hůř než v době ghetta, protože tehdy byli sice zavrženi, ale žili mezi svými.

Tady na severu nežije mnoho židů. Protižidovská nálada tu není pět — ale patnáct let. Těch několik, kteří tu přece žijí — většinou obchodníci, lékaři a právníci — nevychází téměř z domova. Mluvila jsem v Aši s lékařem. Je v kraji už dvacet let, daleko široko není člověka, kterého by byl jednou nespravoval. Dnes se mu lidé vyhýbají, klopií oči, mají-li pozdravit, přecházejí na druhou stranu ulice. Pacienty nemá téměř žádné. Přijde-li pacient, tedy je jistě zdaleka. Z místa není. Jeho dcera — dospělá, vzdělaná žena — prošla školou, aniž by s ní byl ve třídě někdo mluvil. Později měla jedinou přítelkyni, rodiče ji přivítali ve svém pěkném domově jako vlastní. Bydlila u nich, učila se u nich. Od 13. března — je nezdravá. Ani se nerozloučila. I takoví lidé jsou na světě — v nacistickém táboře platí zřejmě za čestné a hrdinné.

V jednom malém vesnickém městě u samých hranic se dovídám, co je to Rufmord. Rufmord — to je vražda pomluvou, lží, slovy, výmyslem. Tady žije mladý židovský lékař. Rozneslo se o něm, že má „komunistický sklad zbraní“. Ten člověk žije v pronajmutém bytě o třech pokojích s příslušenstvím; už tato okolnost svědčí o naprosté nepravděpodobnosti šeptané zprávy. Pochybuji, že by komunisté — kdyby nějaké zbraně vůbec měli — dávali je do úschovy nejhroženějšímu člověku sudetského pohraničí — německému židovi. Ale přes očividnou nesmyslnost roznesla se zpráva jako požár. Přes noc se chudá čekárna mladého lékaře změnila: zela dokonale prázdnotou. Žádný člověk mu nepoděkoval na pozdrav, v restauraci nastane ticho když vejde, obchodník prodá nerad a zamračeně, nejraději by ho neviděl. Nová, zbrusu nová zbraň, horší než ocelová. Poněvadž mrtvého člověka odnesou na hřbitov a tam má klid. Člověk, na němž spáchali Rufmord, musí žít a nemůže žít.

Tak žijí němečtí židé. Čeští židé jsou na tom lépe. Mezi českým táborem se antisemitismus pana Stříbrného neujal. Čeští lidé příliš dobře vědí, že to nejsou židé, kteří nasazují bodáky, nýbrž příslušníci výborné arijské rasy.

Nejpozoruhodnější na těchto případech Rufmordu je, že člověk, který byl zabit, neví — a nikdy se nedoví — proč a čím byl zabit. Ten židovský lékař u Aše nemá tušení, proč ho lidé přestali znát. Nikdo se neodvážá říci mu to. Jistě by se ptal: od koho to, proboha, víte? Začalo by vyšetřování, vyptávání. Chtěl by, aby mu šli lidé svědčit. Ale tady jsou lidé tak zastrašení, že by nešli svědčit, ani kdyby je někdo ztloukl. Dovídate se hrozné věci, předkládají vám důkazy, ale všichni úpěnlivě prosí: nejmenujte nás. Neobstáli bychom zde. Už dnes sotva dýcháme.

Henleinovský časopis „Der Kamerad“ má na příklad stálou rubriku: Wir teilen mit: sdělujeme: Dcera starosty X. se zasnoubila se židem. Úředník fy Y. nakupoval zboží u židovského obchodníka Z. Dost. Bez dalšího komentáře. To dokonale stačí. Lidé jsou tam ovšem uváděni plnými jmény, a toto tiché sdělení je signál k bojkotu. A bojkot je dokonalý, rychlý, soustavný. Někteří bojkotují z přesvědčení, jiní ze strachu, že by je stihlo totéž.

Bojkot se nevztahuje jenom na lékaře, obchodníky a advokáty. Vztahuje se i na chudáky s krutou nelogičností všeho „totálního“. V městě R. žije domácí švadlena se slepou matkou. Němka a arijska. Před šestnácti lety potkala ubohou ženu neštěstí: padla do rukou sňatkovému podvodníku, židu, který ji připravil o peníze a

nechal ji s outěžkem. Ta žena vychovala své nemanželské dítě rozpíchanými prsty, skloněnými zády nad šicím strojem, prací do úmoru. Není to lehké vypíchat steh po stehu pro tři lidi celé dlouhé roky. Nuže, hrdá severská rasa zavalila svou statečností ideologií: „bij každého slabého“ i tohoto chudáka. Objevili životní přehmat malé, stárnoucí švadlenky, za který stejně zaplatila celým životem, a „sdělili“ to nacistické veřejnosti. Od té chvíle nedostane žena nikde práci, a chlapec, který nastoupil u mistra do učení, byl z učení okamžitě vyhozen.

Němci proti Němcům — Češi proti
Němcům — a bohužel: Češi proti
Čechům.

Že žijí Češi v pohraničí pod strašným útlakem — je okolnost, o které naše veřejnost nejvíc ví. Její kořeny tkví hluboko v dějinách, a mluví-li pan Henlein o útuku, který bude předkládat československé vládě za útlak sudetoněmeckých Němců, mohli by i Češi vystavit účet nezaplacený a hodně starý.

Češi jsou vesměs bojkotováni — mimo od demokratických Němců, ale po pravdě dlužno říci, že se zdá, jakoby ani Češi o upevnění demokratického bloku (myslím tím společného s demokratickými Němci) příliš nestáli. A to je velká chyba naší propagandy a velká chyba našich Čechů v pohraničí: že jsme nedovedli, dokud byl čas, posílit právě ty Němce, kteří nejsou, jako druzí Němci: že jsme se nedovedli opřít o ten živel v německém táboře, který má sice jinou řeč, ale souběžný světový názor.

S českými úředníky, četníky, dělníky na dráze, na jejich ženy a děti nikdo nemluví. V zemědělských obcích jim nikdo neprodá mléko, ani vajíčko. Děti zkouší, ženy žijí jako jeptišky. Ve Varnsdorfu bylo mnoho Čechů vystěhováno z bytů bez výpovědi. Přišla přímo soudní výpověď (domáci dodal: pro ten český hadr, a myslím tím státní vlajku) a nábytek se ocitl mžikem na ulici. Na radnici je složený nábytek několika rodin — a lidé se potácejí od jednoho známého k druhému na nocleh. Nemohou nový byt nikde dostat. I v Liberci a České Lípě je těžko Čechu dostat byt nebo zařízený pokoj. V hotelích, v restauracích, kavárnách všude jsou lidé slušní, mluvíte-li německy. Mluvíte-li česky, pokrčí jen rameny a nechají vás stát. Ale naopak: jakmile vidí, že jste Čech a snažíte se mluvit německy, jsou dokonce velmi vlídní. Prováděla jsem tuto zkoušku důsledně a nesčetněkrát: drobný lid na setkání velmi vděčně přijímá, když slyší Čecha hovořit německy. Okamžitě ustupuje ze své uzavřenosti a v devatenácti případech ze dvaceti mávne rukou s docela dobráckým úsměvem: co si budeme povídat; ty jsi Čech a já jsem Němec, nech mne, já nechám tebe s pokojem.

A tady je jeden z kořenů zla. Měli jsme si uvědomit, kdo tyto lidi jsou a co od nich chceme. Považujeme-li zdejší Němce za německé občany československé republiky —

Protože tyto Němci milují svoji řeč — a nevidím důvodu, proč bychom si toho neměli vážit — jsou Němci, ale nejsou nacisté.

Tito lidé a jejich rodiny měli se stát nositeli demokratické propagace, měli morálně i společensky i kulturně podporovat demokratické lidi na severu a měli proti ucelené atmosféře vybudovat druhou ucelenou atmosféru. Místo toho se rozpadli lidé tam posláni podle mechanického klíče politických stran v několik skupinek, navzájem se bojkotujících, a to je vůbec nejsmutnější, co jsem na severu viděla.

Nechci vypravovat o jednotlivých případech, třebaže jsou bohužel často příznačné. Nechci mluvit o náčelnici Sokola, která prohlásila, že na ni nikdo nemůže žádat, aby si v tělocvičně tykala se sousedovic služkou — doufám, že to je vzácná výjimka. Toto prohlášení mělo za následek utvoření české tělovýchovné organizace dělnické, která je v místě dnes silnější, než Sokol. Ale věc je ta: pořádá-li něco Sokol, bojkotují slavnost členové českých dělnických organizací — a naopak. V městečku se utvořily dva české tábory, a český dělník tam stojí pod dvojím tlakem: pod tlakem německého nacismu, pod tlakem českého bojkotu se strany nedělnických organizací a pod tlakem národnostním. Nechci mluvit podrobně o trapném dohadování o společný 1. máj, o tom, že dělníci chtěli zpívat státní hymnu a pak internacionálu a marseillaisu, o tom, že mnoho lidí prohlásilo, že se v tom případě průvodu nezúčastní. Na konec někde odpadla marseillaisa, jinde se zpívala, a zase odpadly celé skupiny českých lidí z demokratického průvodu. Nevím, milujete-li internacionálu a marseillaisu — mimochodem státní hymny našich spojenců — skutečnost však je, že lid je miluje, protože v nich spatřuje nejen spojenecké hymny, ale i písně své dělnické svobody. Nezáleží na tom, jsou-li jimi skutečně — nezáleží na tom, co dělníkům znamenají. Snad jste nepostřehli, že velká většina na těch vojáků, kteří tak nesmírně krásně pochodovali na hranice, je dělný lid v uniformě, protože většina našeho národa je pracující lid. Že tedy tento lid je první, který obléká vojenský kabát...

Tyto stranické spory volaly přímo do nebe — hlavně v předvolebních dnech. Henleinova strana vjížděla v první volební neděli jako beran do drtin: na jedné straně sjednocená SdP, na druhé straně nesjednocené české strany, stranická agitace, stranická hesla, straničtí řečníci a všemi opuštěná německá sociální demokracie. Němečtí sociální demokraté v mnoha malých obcích vůbec nešli do voleb, protože dát své jméno na kandidátku znamená ztratit existenci. V ojedinělých místech kandidovaly obě sociálně-demokratické strany společně. Teprve po prvním volebním kole se mluví o tom, aby šly do voleb všechny české strany jednotně: ale ani teď se nikde nemluví o tom, že tyto české strany přiberou německou stranu sociálně-demokratickou do jednotného demokratického volebního bloku. Uvádím číselné výsledky prvního volebního kola v Duchcově, které nejlépe osvětlí nesmyslnost a škodlivost tohoto tříštění: SdP strana měla v Duchcově 3.669 hlasů,

Německá sociální demokracie	540
český občanský blok	378
národní socialisté	1475
čeští sociální demokraté	1357
živnostníci	249

Tedy: demokratický blok měl úhrnem 4000 hlasů. I když to všude nedopadlo tak skvěle, i když jsou místa, kde demokratický blok získal jenom menšinu, přece je ta menšina v docela jiném poměru k většině SdP než tříšť stran a straniček.

Přišli.

Nikdy jsem si nedovedla představit, že by bylo něco takového možné: ale viděla jsem to na vlastní oči. Kraj změnil svou tvář přes noc a lidé změnili náladu. Protože přes noc přišlo československé vojsko.

ani jedinou. V pátek večer to bylo horácké město, muži chodili v okovaných botách v bílých punčochách, s nahými koleny, ženy v dirndlech. V sobotu se vyrojilo civilní obyvatelstvo v normálních městských šatech. V pátek byla ve výkladní skříni jednoho nakladatelství obrovská známá fotografie rakouských hranic, které s jásotem boří němečtí vojáci. V sobotu ráno zmizela. V pátek byla v konfekčním obchodě samá kamizola a v obuvnickém obchodě samá kovaná bota — v sobotu zmizely. Zdá se, že tento typ lidí, k nimž patří i henleinovští Němci, mají odvahu jen, když jsou v šiku a když křičí. Jakmile se rozpadnou v jednotlivce, odvaha mizí.

A potom, nezapomínejte: žádný z nich nechce a nechtěl válku, nýbrž anšlus. Klidný, tichý, nekrvavý anšlus: a slovu nekrvavý rozumějte tak: aby jejich krev netekla.

Nuže, anšlus nebude. Henleinovští Němci mají dvě možnosti: buď se stát skutečně slušnými partnery, neboť není pochyby o tom, že se jim vyjde velmi vstříc. Anebo zapálit pod sebou sud prachu, který za léta nahromadili — a nelze ovšem zabránit, aby vyletěl s sebou do povětří ten, kdo sedí na sudu prachu, jakmile by výbuch nastal.

Jedinou možnost nemají: obávám se, že právě tu ne, kterou si neuvroucněji přejí: opakování Rakouska, opakování nekrvavé okupace, opakování siegheilovské procházky, koncentrační tábory, vyřazování lidí z národa a státu, připevňování tabulek, že jsou židé nevitáni. Prostě možnost anšlusu.

Henleinovci tady v pohraničí tvrdí, začne-li se střílet, že se bude střílet až u Mladé Boleslavi. To je omyl. Začne-li se vůbec střílet, bude to na hranicích.

Milena Jesenská.

p o z n á m k y

Kritická noc

Míníme tím noc z pátku dne 20. května na sobotu dne 21. května.

Řečník, poslanec sudetoněmecké strany, uprostřed vzrušeného shromáždění s nadějemi, vybičoványi do nevidané výše, hlasem, jenž chtěl znít jako ponurá předpověď, prohlášoval: „Snad je to naposledy, co zde v tomto sále za těchto poměrů mluvím; příští dny a snad již příští hodiny přinesou úplnou změnu.“ Připomenutí, že mohou být zavoláni a že musí být pohotoví k obětem, třeba i k oběti života, bylo přijato hlučným provoláváním Sieg - Heil. Lidé se rozcházel, bylo asi čtvrt na jedenáct.

A pak přišla noc, během noci nějaké rozkazy, lidé uviděli projíždějící dělostřelectvo, postřehli posuny vojska a ráno začaly chodit první povolací lístky.

Už během dopoledne bylo vidět pronikavou změnu; lidé byli krajně zaraženi a kdo slyšel jejich odbojný pokřik před půlnocí, nepochopil by snad ani, že jsou to titíž lidé, kdyby neměl na paměti základní poznatek, na který se nikdy nesmí zapomínat, kdykoli se uvažuje o našich Němcích: že nemají revolučního nadání. Nikdo je ovšem k odboji nezavolal, ale kdyby byl zavolal, byli by si počínali asi tak, jako toulaví vojáci v době demoralisace německé armády po porážkách v červenci a v srpnu 1918, kteří ustavičně procházeli etapou, hledajíce svůj pluk a jakživ jej nemohli najít. Naši Němci se na čas oddali ilusi revolučnosti, zaměnili radikální pokřikování s revoluční činností a diví se teď patrně, jak to, že se již dávno všechno nezřítlo, když bylo tolik křiku a když jejich řečníci — poslanci mluvili tak kategoricky.

Nuže, celý ten klam se dá vysvětlit. Odhodlání, které vjelo do sudetoněmeckých poslanců, se zrodilo tak asi v době, kdy se vědělo, že státní moc ze zahraničně-politických důvodů se bude pocívovat v trpělivosti; a teď si představte schůzi, kde

Na nádražích seděly hloučky branců s kufříky, vlak jich byl plný, na každém nádraží nastupovaly nové. Žádné loučení, žádné kyticky za čepicí, ani jeden nevykládal ve vlaku, kam jede a proč jede, ani jediný nežvanil, nevypínal se, nedělal se důležitým. Jediné, co říkali: konečně jdeme! To je dost, že jdeme! Víte, ani stopa nervosity, ale také ani stopa nějakého „nadšení“, mávání z vlaků nebo vykřikovaného šovinismu: nýbrž nejsoustředěnější a nejkldnější nástup branné moci k zřejmé o b r a n ě, který imponoval víc, než všechno, co jsme v posledních letech zažili. Nikde ani stopa té vojáckosti, která se nám stále předvádí ze zahraničí jako vzor. Ne, byla to armáda, která šla bránit svoji zemi. Dokázala zase znovu: tam, kde československý lid dostane příležitost, aby jednal, jedná výtečně.

V pátek večer mne zdravil číšník v restauraci vztýčenou pravicí a na moje „Guten Tag“ řekl: „Siegheil!“ V sobotu v poledne mi řekl: „Toprý ten.“ V pátek večer viděla jsem v hostinci, v hotelu, na ulici, v trafice, v obchodě samé zdvižené pravice. V sobotu v poledne

mluví řečník, vyzbrojený jednak imunitou a jednak znalostí pokynů, nabádajících veřejné orgány k opatrnosti, a kde intervenuje zároveň politický úředník, jemně je uložena krajní trpělivost. Stalo se, že úředník napomenul pana poslance pro protistátní výroky. A nyní hleďte toho reka, jak vypne veškerý prsní tón anebo zase pívni bas, aby úředníka povzneseně sepsul, a jak si v té chvíli připadá jako hrdina, který ani o krok neucouvně v boji o svobodu. Možná, že si připadal, jako revolucionář, ale ve skutečnosti byl jenom komediant. Všecky sympatie bouřlivé masy má na své straně, protože dav takovou komedii miluje a nevidí prostou pravdu: když se dopustí sprostoty pan poslanec vůči intervenujícímu úředníkovi, odmění ho nadšený potlesk a připadá sám sobě i svým věrným jako hrdina; kdyby mu odpálil úředník stejnou zbraní, bude se za to při nejmenším disciplinárně odpovídat a pan poslanec osobně tentokrát v úlisné podlézavé masce ukřivděného občana proleze všechny příslušné instance, aby zapůsobil jako neviditelná furie na osud nešťastníkův. Nemusí být naší starostí, ale starostí našich Němců, chtějí-li takovéto kousky považovat za něco rekovného; nemohou se však líbit nikomu, kdo má trochu smyslu pro fair play. Ale zároveň jsme zde u kořene věci: odhodlání takto vymrskané je nakonec zrovna tak kaširované u lidu, jako celá hrdinská pósa vůdce. Neobstojí ve vážnější zkoušce a nepřeneseně člověka přes onu zábranu, jakou je strach o život a nesnesitelná tíha nejistoty, jak věci dopadnou.

Plný rozsah opatření, které vláda udělala, není ani publikováno, ani znám. Působil spíše jako skryté strašidlo a působil důkladně, tak důkladně, že patrně zděšení a kvílení zespol dolehlo k pánům poslancům, když se zase zatvářili parlamentárně a šli žádat o odvolání opatření, k nimž prý není příčiny.

Řečníci sudetoněmecké strany se přičiňovali ze všech sil, aby svému lidu co nejvíce odvahu vsugerovali. Ale nemohli jí vsugerovat více, nežli jí měli sami. A ta, kterou měli, mohla stačit na provádění uličnictví, třeba i na aranžování mstivých pogromů, kdyby nějaká okupační moc dělala zeď, ale nestačila tam, kde by bylo potřeba udělat odhodlaný skok do neznáma, jakým je každé povstání. Naši Němci útočili by třeba i na strážnice, ale jenom za podmínky, že kdyby letěl do vzduchu jejich barák, by ihned mohli s úspěchem intervenovat poslanec, domáhat se potrestání vinníka, vyplacení náhrady škody za rozbitý barák a za nervový otrěs.

Tak musíme chápat i prohlášení německých poslanců, že prý ona bezpečnostní opatření znamenají podstatná omezení ústavních svobod a že teprve jejich odstranění by vyčistilo ovzduší tak, aby se mohlo skutečně jednat. Víme dobře, co se jim v tom ovzduší nelíbí. Kdyby přeložili svůj výklad do pozitivní řeči, museli by říci: naši křiklouni, kteří se považovali za revolucionáře a nebyli jimi, se trochu moc polekali; proč je vláda povinna odvolat mimořádná opatření, aby se našim lidem zase narovнала roztřesená kolena a aby se zase mohli ujistit o svém hrdinství.

Důležitý je pro nás pohled na české obyvatelstvo ve smíšeném území. Cítilo se před kritickou nocí vládou vlastně opuštěno; vědělo, že za největší ctnost bezpečnostních orgánů v této době se nepovažuje pevnost, nýbrž ústupnost; říkali jsme si v soukromých hovorech, že kdyby nás nějaká zfanatisovaná smečka přepadla a někdo nám vrátil třeba zrovna nůž do zad, půjde asi policista z opatrnosti do nějaké postranní ulice, aby nevznikl nemilý případ. Tento stav mysli musíme mít na paměti, máme-li spravedlivě ocenit a pochválit ducha našeho lidu v pohraničí. Bylo mnoho živících v osamocení anebo v malém počtu, kterým by v kritické chvíli zbyl jenom včasný útek anebo odvaha mučednická. Ale nesklonili hlavy a neztratili odhodlání. Mnoho Němců se v těchto dnech zaslilo nad svůdnou představou bartolomějské noci. V tom bylo pro Čechy na mnohých místech nebezpečí. Ale tam, kde se jejich počet blížil k poměru 1 : 2 nebo dokonce 1 : 1, vypadaly věci již naprosto jinak.

Zmatek, zejména poplach s vybíráním vkladů, se vůbec nerozšířil u těchto předních strážů českého živlu, nýbrž až v jejich týle, v přilehlých českých krajích. Oba národy ve smíšené oblasti se v těchto kritických dnech na sebe zahleděly tvář v tvář, změřily se a odnesou si až na další dojmů z tohoto setkání: Češi poznali po všem hluku a křiku, že naši odpůrci nemyslí doslova vše, co říkají.

Osvětlujeme zde jenom jednu stránku věci a naprosto nehlásáme nějaký lehkavý optimismus. Pamatujte: Němci, jdoucí za sudetoněmeckou stranou, jsou a zůstanou velkoněmecky orientovanými odpůrci našeho státu, ale ovšem odpůrci, kterým naprosto chybí duch k aktivní revoluční čin-

nosti. Nebezpečí pro nás tedy nepominulo, ale jeho zdroj je tam, kde byl od počátku: za hranicemi.

Jest nesporné, že jsme zažili úspěch, který napřimuje páteř. Lidé, kteří by asi dovedli ohřívát stranicou polívku na rozpálené lávě Vesuvu, velice spechají s výkladem, že náš vládní a správní systém, zejména ovšem stranický systém, se osvědčil. Musíme varovat před takovým post hoc ergo propter hoc, vědouce z dějin, že často úspěchy se omylem pokládaly za ospravedlnění systémů a byly pak závorou proti nutným reformám. Zde je nutno si říci, že co bylo třeba napravovat v našem politickém systému, zůstává i nyní nápravy potřebno. Francouzská armáda v roce 1914 měla málo zásob, a tak se naši i vojáci, kteří místo řemení měli kolem pasu povřísla. Přesto Francie vyhrála bitvu na Marň a celou válku. Nikdo však nebude tvrdit, že by nejbezpečnější cestou k vítězství bylo, dát vojákům místo řemení povřísla.

—al

Das englische Schuldkonto

Svémi diplomatickými zásahy ve dnech německo-československého napětí vysloužila si britská vláda velikou nelibost v Berlíně. Německý tisk minulý týden ostře útočil na ministerského předsedu Chamberlaina. Na doklad toho, jaký je dnes poměr mezi Německem a Anglií, citujeme ukázkou z „Völkischer Beobachter“ (25. května):

„Anglický ministerský předseda Chamberlain není muž mnoha slov. Včera však, když podával v dolní sněmovně své prohlášení o Československu, prokázala jeho skoupnost na slova anglické a evropské věci špatnou službu. To, co oznámil o průběhu posledních pěti dnů, je snad v podstatě po stránce slovní správné — ale to, co neřekl, je více než hřích opominutí. Na příklad: Neville Chamberlain připomněl, jak britský vyslanec v Berlíně byl opětovně ujištěn, že v německo-československé pohraniční oblasti nebyly žádné pohyby německého vojska. Protože anglický tisk, včetně listů blízkých vládě pana Chamberlaina, po celé týdny tvrdil opak a protože zatím také s anglické strany byla zjištěna prohanost těchto tvrzení, byl by šéf britské vlády nezadal své důstojnosti, kdyby byl pravdě také výslovně prokázal čest. (Chamberlain totiž ve svém prohlášení prostě řekl, že 19. května se začaly rozšiřovat pověsti o pohybu německého vojska směrem k československým hranicím a že následujícího dne německá vláda ujistila vládu Jeho Veličenstva, jakož i vládu československou, že tyto pověsti nemají podstaty; neřekl však výslovně, že také britská vláda považuje tyto pověsti za bezpodstatné. Pozn. redakce.) Jak vážné je toto opominutí (pokračuje Völkischer Beobachter), je vidět z toho, že většina anglického tisku, ovšemže ve spolku s tiskem pařížským ještě dnes, po Chamberlainových prohlášeních, trvá na výkladu, jako by teprve „britský nátlak na Berlín“ byl Německu zabránil v pochodu do Československa.

Účet anglické viny je však ještě větší. Britská vláda nejen: 1. vydala v sobotu klamnou zprávu o Henleinových požadavcích záruk, 2. ztrácela čas pošetilými a opětovnými dotazy v Berlíně, místo co by energicky volala Prahu k pořádku, 3. v pondělí kusým Chamberlainovým přehledem připravila cestu k falšování historie, nýbrž také 4. sama přispěla k zvýšení mezinárodního napětí, když dala Angličanům, žijícím v Berlíně radu, aby co nejdříve odvezli své ženy a děti, a když tento transport už také technicky připravovala. Řada anglických státních občanů v neděli skutečně už odjela.

Celý případ jistě jednou bude v dějinách této doby vzorným příkladem macchiavellistické diplomacie — macchiavellistické v tom smyslu, jak mu někteří notoricky známí pánové v Downing Street a na Quai d'Orsay rozumějí.“

Hned nazítří, 26. května, věnoval věci „Völkischer Beobachter“ nový úvodník, v němž znovu útočil na předsedu britské vlády:

„Neville Chamberlain patrně ani sám neví, co natropil, když dal Čechům v sobotu veřejně vzkázat, že se (ve formě papírové odpovědi) dobře chovali, ale sudetští Němci (se svým požadavkem záruk) špatně. Do stejné chyby upadá dnes zase poloúřední zpráva Reuterovy agentury, která vedle Německa, Francie, Polska a Maďarska jmenuje také Československo jako jednu z mocí, které svou zdržlivostí přispěly ke zmírnění napětí.“

Z těchto citátů je s dostatek jasno, co německý tisk Chamberlainovi nejvíce zazlívá: že neoznačil Československo za profesionálního rušitele míru a za zdroj evropského neklidu, jako to s mravenčí píli den co den provozuje německá propaganda. Německý tisk tedy žádá, aby jeho země dostávala z celého světa vysvědčení andělské nevinnosti. Požadavek zajisté dost odvážný.

Je-li tedy podle německého názoru Chamberlainův výklad nesprávný a kusý, jak zní podle téhož názoru plná pravda? O tom nás poučuje článek „Frankfurter Zeitung“ z 25. května. Tam se píše o Hodžově rozmluvě s Henleinem a tvrdí se, jako by československá vláda teprve touto rozmluvou dala najevo ochotu vyjednávat se sudetoněmeckou stranou o příští úpravě československého státu. Touto rozmluvou prý se začíná docela nová kapitola sudetoněmeckých a československých dějin. Bezpečnostními opatřeními z 21. května prý vláda činila poslední pokus o to, aby nemusila ve věcech národnostních nic napravovat. Než byla poučena o opaku,

„musila Evropa projít mimořádně hroživou a akutní krizí. Musila? Pražská vláda to chtěla. Učinila poslední pokus, aby zachovala fikci národního státu. Učinila poslední pokus nasadit pro tuto fikci svůj spojenecký systém, doufajíc, že vládky z Paříže uvedou do pohybu dokonce i největší světovou říši. Tohoto pohybu se dosáhlo. Ale československá vláda musila nahlédnouti, že přepjala své naděje; pro československý stát, jak nyní vypadá, nebyla Evropa ochotna bojovat. Tím byla, přes všechný zájem, jaký velmocí projevily o střední Evropu, odňata mezinárodní sankce pochybenému útvaru, jaký existuje po dvacet let. Toto, bohužel teprve toto, přimělo pražskou vládu k názoru, že se musí udělat něco zásadního.“

Tak tedy vypadá historie, podle německého názoru nefalšovaná. Má ovšem tento výklad několik nedostatků; nefiká, že ministr národní obrany nepovolal část záložníků proto, aby zachraňoval fikci národnostního státu, nýbrž proto, že se československé vládě dostalo zpráv o pohybech německého vojska v našem pohraničí; nefiká, že československá vláda ohlásila národnostní reformy už dávno před tím, než provedla svá opatření z 21. května a že tedy je vyloučena jakákoliv příčinná souvislost mezi jejím rozhodnutím uskutečnit národnostní statut a mezi jejími zkušenostmi z výsledku její zabezpečovací akce z 21. května; nefiká, že ne sice Evropa, ale jistě Francie a Rusko byly ochotny bojovat, kdyby byl československý stát, i v té podobě, jakou dnes má, ve dnech kolem 21. května a kdykoli jindy napaden. Takoveto drobnosti dnes asi v Německu nepatří do oboru objektivní historie. Tam je historie jen to, co říká propaganda.

Z. S.

Druhé kolo voleb skoro jako první

Poslední volební neděle potvrdila celkem bilanci z prvního kola obecních voleb a kromě Prahy nenastalo žádné překvapení, ačkoli se politického rozhodování zúčastnilo mnohem více míst. Volby se měly konat v 2459 obcích, ale v 1052 se strany dohodly — a to je snad nejcněnější výsledek druhé neděle. Dalo se sice předvídat, že první výsledky v hlavním městě budou mít značný vliv na další směr volebního proudu, ale přesuny jsou v Praze přece jen neobvyklé. Národně socialistická strana získala opět skoro 10.000 nových hlasů, téměř tolik přibrali také komunisté, a menší příliv posílil i ostatní strany, které vyšly úspěšně hned z prvních voleb. Z t. zv. levých stran ztrácí v Praze poněkud jenom sociální demokracie. Celý účet zaplatila tentokrát Stříbrného Národní liga a Gajdova obec, které ztratily za týden okrouhle 12.000 hlasů (Stříbrný skoro 8.000 a Gajda přes 3.000). Nebýt agitace Národní ligy, nebyla by se Praha ani zasmála. Kdo má kromě Stříbrného tolik fantazie, aby dva dny po volbách, při kterých Národní liga pozbyla v Praze skoro 20.000 hlasů, vyrazil s heslem: Už je nás zas na 30 tisíc? Porážka Národní ligy, kterou jsme předvíдали, není v hlavním městě ojedinělá, vždyť Stříbrnému se propadá půda pod nohama všude, kde kandidoval. Totéž platí i o Gajdovi. Národní sjednocení se naproti tomu poněkud vzpamatovalo, mnozí přívrženci se už zřejmě rozhodli pro tuto hlavní složku někdejšího bloku, jehož historie byla sice krátká, ale dokonale truchlivá.

Větší počet obcí, které volily, umožňuje již lepší přehled, ale výsledky a tendence liší se značně podle jednotlivých oblastí. Převážná část voleb připadla na české kraje, v sudetské oblasti volilo sice mnoho obcí, ale větší města jen výjimečně, a na Slovensku a Podkarpatské Rusi jen něco málo přes padesát. Různé politické rozvržení v jednotlivých zemích předpokládá, aby se ve volebních výsledcích druhé neděle rozeznávalo. Návodem je už číselný poměr mezi místy, která nyní volila: v českých krajích volilo 921 obcí, v 367 místech je většina obyvatelstva německá, 22 obcí má většinu polskou, 47 míst je na Podkarpatské Rusi, v 8 obcích volili většinou Maďaři. Nepočítáme při tom místa, kde se strany dohodly nebo byla podána jenom jedna kandidátka. V českých krajích mělo jednotnou kandidátku 699 míst, v německých krajích byla v 347 obcích pouze jedna kandidátka. Nezaměňujte, prosím,

tyto dva kruhy, protože každý z nich mluví o zvláštních poměrech: v českých krajích se dohodlo několik stran, v německých oblastech ovládla tolik obcí sama SdP, která se s nikým nedohadovala, ale svým tlakem jiné kandidátky prostě znemožnila. Zajímavý a důležitý je také poměr obcí, které volily, k obcím, kde volby odpadly: v českých oblastech je vyjádřen číslu 921 : 699, v německých krajích se mění v 367 : 347. Tato čísla poněkud skreslují: nikdo sice nepochybuje, že nynější volby jsou političtější, než jindy, ale jejich vnější forma je trochu jiná, než při volbách do parlamentu. V obecních volbách podává se kandidátka v každé jednotlivé obci a kandidáti i voliči, kteří listinu doporučují, přiznávají se veřejně k určité straně. Zůstala by henleinovská jednota bez trhliny v tolika obcích, kdyby šlo o volby parlamentní, při kterých se část voličů nemusí vystavit tlaku nejbližšího okolí? Zeptejte se německých sociálních demokratů a ti vám potvrdí, že je mnoho míst, kde nemohli podat kandidátku prostě proto, že se lidé báli podepsat ji — a natož kandidovat!

V českých krajích — ať už v Čechách nebo na Moravě — se obraz od prvního kola téměř nezměnil. Největší zisk mají stále národní socialisté, kteří jej sami v takové míře nečekali. Vrací se jim i s úroky ztráty, které utrpěli v letech dřívějších. Je to víc, než konsolidace, a není to pouze výsledek agitace, výběru osob a organizačního zpevnění, nýbrž i ovoce politiky, která se dovolává velkých evropských událostí a vyvíjí zájem a poměr občanstva k zahraniční politice státu. Nezapomínejme, co znamenají právě nyní rozšířený tisk, domlouvající denně voličům. Národně socialistická strana jej má. Na venkově s ní může soutěžit v tomto ohledu jenom agrární strana, která se zase opírá o nepřehlédnou síť nejrůznějších zájmových a stavovských organizací, jimiž rolník těžko proklouzne. Má solidní základ, který se v nynějších volbách ještě trochu upevnil. Místní ztráty vyvažuje zisky v jiných obcích, především na Slovensku. Morava je už slabší, tam se prodírá kupředu hlavně lidová strana, která je s výsledky jistě spokojena. Horší je bilance sociální demokracie, ačkoli se drží na venkově lépe než v Praze a v několika jiných větších městech. Výsledky druhého kola potvrzují, že sociální demokracie má dost důvodů, aby o těchto zjevech přemýšlela. Snad se příliš spoléhá na svou organizační kostru a tradiční způsoby politické práce. Celkově něco získává, ale vzrůst není v dobrém poměru k její síle.

U komunistů je poměr obrácený. Jejich pražský úspěch podříváji značné ztráty na venkově, který je starou slabinou KSČ. Nová politika, operující s demokracií a nacionalistickou náladou, se do dálky rozplývá, a ve venkovských obcích se často vznáší jenom ve vzduchu, protože ji chybí organizační podklad, v provincii je KSČ ve stále organizační krizi. Totéž platí také o straně živnostenské, která se sice drží nad hladinou, ale mnohé příznaky prozrazují vnitřní chvění. Jednoznačné jsou jenom výsledky tří stran, které stály ve znamení trojnásobného N. Rozplývá-li se Národní liga v Praze, je jasné, že se na venkově přímo ztrácí. Národní sjednocení ztrácí sice také šmahem, ale přece se již objevily první příznaky rekonvalescence a přes všechny ztráty zůstává politickým činitelem. Konečně Gajdova fašistická obec: zachránil by dnes „hrdina národní revoluce“ mandát aspoň pro sebe? To je už dost pochybné. Kdyby snad nevěřil, může se zeptat Stříbrného, který se sám pokoušel strašit posunem doleva.

V německých krajích Henleinův nápor nepovolil. Nevyjadřuje se jen těmi 347 místy, kde byla podána jenom jedna kandidátka, ale i ztrátami německých sociálních demokratů a komunistů. Výsledky sice dokazují, že zásada o „uzavřeném životním prostoru“ sudetských Němců neobstojí, protože celou oblastí proniká silná česká menšina, ale jinak má Henleinova SdP 85—90 procent německých hlasů. Z celkového počtu voličů patří jí v sudetské oblasti jenom asi 60—75 procent. Druhé volební kolo přineslo přes to světlejší zjev: větší soustředěnost českých stran. Německá sociální demokracie si na několika — bohužel málo — místech uchovala posice téměř beze ztráty, a komunisté v několika případech dokonce získali, ačkoli celkem jsou jejich ztráty velmi značné a v střetnutí s výbojným imperialistickým nacionalismem neobstáli. Příznáčně je, že Henleinova SdP získává nyní víc na Moravě, než v „uzavřeném“ sudetské oblasti. Je proto dost důvodů k otázce: nebyly by již výsledky na severu poněkud jiné, kdyby pomohla přišla o něco dříve?

Slovensko mělo nejméně obcí, které volily. Hlinkova strana získala větší počet hlasů jenom v jedné obci, jinde v porovnání s parlamentními volbami spíše ustupuje. Nejnápadnější je i na Slovensku zisk národních socialistů, dobré jsou výsledky sociální demokracie, agrární strana ještě přibírá — naproti tomu ztrácí komunisté a slovenská odbočka lidové strany. Opakuje se tedy první volební neděle.

Novým momentem je pouze výsledek v obcích čistě maďarských: tam získává značně sjednocená maďarská opozice výlučně na úkor komunistů, kteří byli v maďarských krajích vždycky silnější, než ve slovenských. Střetli se i tady s vypjatým nacionalismem — a ustupují velmi překotně. To je zjev, který si zasluhuje pozornosti. Podobné příznaky vyskytly se také v polských obcích ve Slezsku. Shrňme-li výsledky z Podkarpatské Rusi, pak dávají celkem podobný obraz jako volby na Slovensku, rozdíl je ovšem v tom, že místo lidové strany vystupuje sdružení kurtyakovských a fencikovských skupin. Velmi slušný je úspěch aktivistických Maďarů — na rozdíl od maďarských obcí na Slovensku. Uvažme však, že na Slovensku a Podkarpatské Rusi volilo dosud velmi málo míst a číselný materiál není ještě spolehlivý.

Každá strana chválí ovšem svůj úspěch, ubírajíc ostatním na počtu i na významu. To je obvyklý malicherný doprovod volební agitace a následek napětí, které náhle povolilo. Bez ohledu na to, je klid a rozvaha voličů nesporně důležitější a směrnatnější. Přes určitý a jasný výkyv doleva zůstává stranický základ vládní politiky celkem nezměněný, a teď už jsou i obrysy dalších voleb dosti určité. Kornel Synek

Pittsburská dohoda na Slovensku

Tento dokument hraje v našem politickém životě již dlouho zvláštní úlohu, která se měnila podle toho, co se dalo na politickém jevišti. Vedení Hlinkovy strany vydávalo pittsburskou dohodu za státoprávní akt, který je prý základem samostatného, autonomního Slovenska s vlastním, svrchovaným zákonodárstvím a v myslí lidu, ovlivněného Hlinkovou stranou, sloučila se představa pittsburské dohody s pojmem léku, jenž naráz odstraní všechna strádání a bolesti. Na české straně vyvolávala pittsburská dohoda rozpaky a většinou i strohé odmítání, které často vůbec nerozlišovalo mezi pittsburskou dohodou a jejím výkladem podle potřeb Hlinkovy strany. S vodou se vylévalo také dítě, jehož výchova měla být společnou starostí Čechů a Slováků.

Ludová strana činila pittsburskou dohodu základem své agitace, která se vyznačuje ostrými zatačkami. Někdy byla pittsburská dohoda denním chlebem, jímž se ludová strana živila, jindy se vůbec nedostala na stůl ľudáckého vedení, na příklad v době, kdy byla ludová strana ve vládě. Jíž tato okolnost naznačuje, že ji ani vedení ludové strany nepovažovalo vlastně za státoprávní dokument a používalo ji — to už je osud všech politických dokumentů — podle toho, k čemu radila politická povětrnost. Tolik je jisto: pittsburská dohoda vznikla jako dokument pro spolupráci, soužití a sblížení Čechů a Slováků a vznikla ve chvíli, kdy se Češi a Slováci o vlastní stát teprve snažili. V tomto smyslu byla základem spolupráce Čechů a Slováků za války a měla jím zůstat i po vytvoření Československa, formulující rovnoprávnost Slováků jako státotvorného národa. Tuto posici Slováků nikdy nikdo nepopíral, a jen další politický vývoj nakupil potom zjevy, vyvolávající určité napětí v důsledku chyb a nedostatků z obou stran. Opošití politika ludové strany — a zejména jejího radikálního křídla — využila pak ovšem pittsburské dohody, dávající jí ráz nezměnitelného státoprávního dokumentu. Nezapomínejme také, že mluvíme o době. Nyní jde právě o obsah tohoto slova: o takovou úpravu poměrů na Slovensku a takové vyřešení vzájemného poměru mezi Slováků a Čechy, aby spor, podobný konfliktu kolem pittsburské dohody, nebyl už možný. To není věc jedné politické strany, a znamená ovšem úpravu velmi svízelných politických, hospodářských, kulturních a — na Slovensku víc než v historických zemích — sociálních otázek.

Nyní je tedy originál pittsburské dohody na Slovensku, přivezla jej delegace amerických Slováků, a nedivme se, že se vedení ludové strany — především Sidorova skupina — snaží celé akce využít a zneužít. Vedení ludové strany chtělo uspořádat zájezd delegátů Slovenské ligy tak, jako by američtí Slováci přicházeli jen k Hlinkovi, doručující mu dokument svrchované státoprávní. „Uzákonie pittsburskej dohody stojí v maršrute delegátov Slovenskej ligy“, napsal Sidorův „Slovák“ přes celou stranu, a šéf hlinkovského tisku si pospíšil,

aby byl první ve Gdyni. Zastavil se cestou ve Varšavě, aby si zajistil pomoc některých polských politiků — nebyla to náhoda, že delegace přijela právě do polského přístavu. V tomto případě promluvila opět obvyklá samozvanost Hlinkova vedení, a vynořil se také Sidorův sklon k totalitě, vždyť se delegaci vlastně předpisovalo, co má a co nemá činit. Maršruta se dává vojákům a vystavuje ji velitel. Delegace se octla již tím v nemilé situaci, a Sidorův manévř směřoval zřejmě k tomu, aby vláda přišla do rozpaků. První tah se nepodařil: vláda uvítala delegaci oficiálně a zastupoval ji Slovák dr. Slávik a dr. Černo, což bylo rozumné. Vedoucí delegace Slovenské ligy, dr. Hleťko, prokázal že američtí Slováci nepadnou do nastrožené sítě. Nevíme, jak se Sidorů tvářil, když dr. Hleťko prohlásil: „Milujete-li Slováci (to platilo polským zástupcům) pomáhejte bránit Československou republiku, neboť v ní Slováci hledají svou svobodu, svůj mír a své uplatnění. Pittsburskou dohodou, která pomáhala vytvářet Československou republiku, neseme my, američtí Slováci, zpět na Slovensko proto, aby napomáhala k dorozumění mezi Čechy a Slováků“ — ale víme, že se podobal hráči, který si začíná uvědomovat, že v této hře může několik chybných tahů znamenat mat. Je pochopitelné, že platí první návštěva americké delegace Hlinkovi, ale hlavní je, že bude jednat se všemi politickými představiteli na Slovensku a také s vládou, jejímž předsedou je Slovák. To je další výhoda.

Dosavadní průběh zájezdu delegace Slovenské ligy je dobrý, originál pittsburské dohody je po tolika letech na Slovensku, ale vrátí se opět za moře, poněvadž američtí Slováci jsou opatrní. Za války přispěla pittsburská dohoda k spolupráci Čechů a Slováků, nyní může delegace přispět k odstranění nahromaděných nedorozumění a uspořádat řešení naléhavých slovenských problémů, aniž by tyto problémy byly vydány na pospas vedení ludové strany. Delegace ví jistě sama, že spleť otázek nemůže vyřešit žádný zájezd. Američtí Slováci mohou přispět, aby se ovzdušil vyjasnilo, ale další vývoj poměru mezi Čechy a Slováků závisí především na všech, kteří žijí tady ve staré vlasti. —kf.—

Ulice a J. Stříbrný

Tvrdilo se dosti často, že Jiří Stříbrný rozumí ulici, že zná její náladu, že této náladě dovede vyjít vstříc, že dovede dělat t. zv. bulvární tisk atd. Zdá se, že i tento názor musí být korigován. Pražská ulice se Jiřimu Stříbrnému zpronevěřila. Či snad změnila o něm svůj názor? Zakladatel a vydavatel Jiří Stříbrný má snad čtenáře svého tisku, ale kandidát Jiří Stříbrný při volbách pražských měl velmi málo voličů. V posledních týdnech zahájil tisk Jiřího Stříbrného ostrou antisemitskou, protizidovskou agitaci. Dělají ji veliké politické režimy. Proč by to s ní nemohl zkusit Jiří Stříbrný? Zkusil to a nepodařilo se to. Zkusil to i s osobním útokem na Petra Zenkla. Nepodařilo se to. Prohrál to v té Praze, kde jedině mohl s nějakým tím hlasem počítat. Zdá se, že i pražská ulice již vystřízlivěla. Neúspěch antisemitské agitace J. Stříbrného ukazuje, jak odlišné jsou poměry v českém a německém táboru. Nedávno se pyšnil německý Kulturverband, že už je úplně poarijštěn a že nemusí čekat, až v Karlových Varech Henlein se přihlásil otevřeně k německému národnímu socialismu, t. j. také k otevřenému antisemitismu. U nás antisemitismus nestačil ani k tomu, aby Jiřího Stříbrného zachránil při jeho tažení na pražskou radnici. V. G.

Pobuřující zprávy

Český tisk přirozeně chápe, že v době, jako je dnešní, si musí uložit rezervu a nemůže uveřejnit všechny zprávy, které má k dispozici. Tato rezerva je ovšem zeslabována tím, že ve všech kavárnách jsou vyloženy cizí noviny, kde si čtenář může přečíst zprávy jednak pravdivé, jednak vyvážené, o nichž už byl beztoho informován ústním podáním. Český tisk nemohl ani vyvrátit zprávy, které se šířily „propagandou šeptem“, a byly zřejmě nepravdivé. Přesto, že tisk respektoval vládní přání a vyhýbal se diskusím, kterých byly plné zahraniční listy, byl ještě konfiskován. Zdá se, že naše úřady milují tajemství, aby měly pocit důležitosti, že jsou věci známy pouze jim a nikomu jinému v republice. Je v dobré paměti znepokojení a nutno dodat zbytečné znepokojení, které vyvolalo tajné jednávání podzimmých daňových předloh. Nejdůležitější pověsti běhaly po městech i vesnicích, ale páni ministerští radové se nedáli vyrušit ze svého klidu a úřadovali, jako by se vůbec nic nedělo. Konečně v poslední chvíli musil zakročit ministr financí narychlo sestaveným prohlášením rozhlasem, aby uklidnil vzrůstající se paniku.

Číslo 11. „Přítomnosti“ ze dne 16. března bylo konfiskováno pro článek Ferdinanda Peroutky: „Anschluss — ce n'est pas la guerre“. Na štěstí krajský trestní soud tento nadpis, který konstatoval pouze prosté faktum, z konfiskace propustil, a vrchní zemský soud zamítl stížnost státního zastupitelství proti zrušení této konfiskace. Skutečně není jasno, proč byla vlastně zabavena následující místa článku: „Anschluss — ce n'est pas la guerre“;

na námitky krajským trestním soudem propuštěná.

„Z oněch idylických dob bezmocného Německa pocházela tedy i formule: Anschluss — c'est la guerre. Nebyla to ovšem originální formule našeho zahraničního ministra, nýbrž oficiální formule celé evropské politiky. My hráli jen jedny housle v celém koncertu. Tato formulka nyní shořela v jediném dni tak rychle, jako když se přiblížíte s celuloidovým proužkem k ohni. Všichni nyní vidíme, že Anschluss — ce n'est pas la guerre. Podivný to osud jedné formulky: proč se přestalo říkat, že Anschluss znamená válku? Právě proto, že by byl nyní mohl skutečně znamenat válku. Právě proto, že by se proctví mohlo vyplnit.“

„Německo je dnes odhodlanější než státy ostatní, je ochotnější vzít na sebe velké riziko, to má svou cenu ve světě; odhodlanost je strom, obsypaný ovocem“; „bude-li tento nepoměr v energii trvat, může to vést k tomu, že v tomto velikém návratu k moci dostane se Německu někde i něčeho, co mu dříve nepatřilo.“

Z odstavce o Hitlerovi bylo zabaveno a na námitky propuštěno:

„Není ani pravda, že neví, jak dělati mezinárodní politiku. Nepočínáme si, jako onen šachista, který opovrhoval svým odpůrcem proto, že nehraje podle pravidel, a pak jím byl poražen. I když Hitlerovo nadání jest pro nás zlověstné, varujeme se toho, abychom je neuznali. Dívejme se na věci tak, jak jsou: máme odpůrce, v jehož charakteru je několik zřejmých rysů politické geniality. Ani toho se ovšem ještě nelekejme: žádnému ani úplnému ani částečnému geniovi se nepodařilo vyvrátit svět z jeho přirozené základny, kterou je v našem případě touha národů a lidí po svobodě a důstojnosti. Hra, kterou nyní všichni hrajeme, může tím, že se na druhé straně vyskytl muž s velikým politickým nadáním, býti jen zkomplikována a znesnadněna, ale ne rozhodnuta. I skutečně velcí muži, kteří se postavili proti přirozenosti světa, byli nakonec poraženi mnohem menšími muži než byli sami. Také chaotické a vášnivé nadání Hitlerovo může vésti Německo k úspěchům jen po jistou hranici. Překročí-li ji, začne pád.“

Čtenář se jistě domníval, že zabavení mělo hluboké důvody, a bude jistě překvapen, že tyto klidné a věcné úvahy stačily, aby „Přítomnost“ propadla konfiskaci.

B. Palkovský.

politika

Jan Münzer:

Chamberlain nebo Eden?

Poslední dny přinesly nám leckterý užitek; především ten, že se konečně u nás začíná chápat, že nemusíme ve světě spoléhat jen na ty, kteří jsou ochotni každou chvíli divoce zamávat rukama a zvolat, že se nám nepřítel dostane na kůži jen přes jejich mrtvolu. Byli bychom samozřejmě zvrhlíci, kdybychom chtěli jakkoli znevažovat dobrou vůli těchto svých přátel. Jsou mezi nimi velmi mnozí, jejichž citovost je opravdová a kteří se prostě vyjadřují vzrušeně o všem. Jsou to také lidé, kteří daleko dříve, než všichni ostatní pochopili, oč jde, a jejichž postup, kdyby byl zobecněn, snad mohl odvrátit leccos z toho, co se zatím již stalo. Ale pozdě bycha honiti — je třeba přijímat skutečnost, jaká je, a nedumat nad tím, jaká by mohla být.

Ve světě jsou dnes dva veliké tábory; jeden z nich vyznává jako všelék kolektivní bezpečnost (v poslední době již jen stydlivě a s lítostí nad neuskutečněným snem), druhý vyznává to, čemu diktatury říkají dyna-

mismus, a demokracie (také stydlivě) realismus. První tábor je k diktaturám nezdvořilý, nazývá jejich akce pravým jménem a burcuje svět, aby se proti nim zajistil dříve, než budou útočit. Vychází z předpokladu, že útočení je v povaze diktatur, kterýžto teoretický soud byl ostatně zkušenostmi posledních let vydatně potvrzen. Kolektivistický tábor se nebojí urážet útočníka prohlášením, že je útočník, k čemuž v těchto podivných dobách patří kus odvahy. Tento tábor se nestará o city diktatur; stará se raději o osudy národů.

Proti němu stojí tábor realistů, kteří především vytýkají kolektivistům, že chtějí čelit útokům, které ještě nenastaly. Vyčítají jim, že takovými přípravami chtějí útočníka provokovat — i to je možné v těchto podivných dobách.

Není nahodilé, že v posledních letech francouzská vláda byla spíše pro kolektivní bezpečnost a Anglie spíše pro realistickou politiku. Souvisí to s tím, že Francouz klade větší váhu na předvídaní, Angličan na zkušenost. Je nám dovoleno proti tomu brojit, ale platné by to bylo asi tolik, jako kdybychom odsuzovali, že Japonci mají šikmé oči. Lepší je počítati s tradičním rysem národní povahy, odhadovat podle něho pravděpodobný postup a zařizovat se podle něho. Anglie potřebovala čtyři zkušenosti, než se rozhodla k závěru. Tyto zkušenosti se jmenují Čína, Habeš, Španělsko a Rakousko. Dnešní anglický názor, že ve světě jsou patrně jakési útočné síly, má solidní základ; záleží ve dvou státech již zničených a dvou dalších právě ničených.

Mezi britskými státníky byl muž, jehož jméno je dnes vyslovováno s láskou a lítostí v celé Evropě. Je to Anthony Eden, jenž má ze všech mladých mužů Evropy nejlepší vyhlídky do budoucnosti, třebaš jeho přítomnost je poněkud zkalena. Letos v únoru musil opustit úřad ministra zahraničních věcí; obecně se soudilo, že odchází jen proto, aby se za čas triumfálně vrátil. Edenův odchod ukázal jasněji než cokoli jiného, že celá Evropa včetně Anglie je rozdělena ve dva tábory: kolektivistů a realistů. I v Anglii samé spustili kolektivisté křik, že to je začátek konce, že britská vláda dělá ústupky fašistům a diktaturám. Tvrdá pravda je, že Eden byl obětován akci, kterou právě zahájil Chamberlain a již lze nazvat přiznáním k politice realistické. Pravda je také ta, že Eden odešel po neslýchaně prudkých útocích italského a německého tisku, takže ti, kteří se chtěli (jistě záměrně) dotknout britské hrdosti, mluvili s pohrdáním o tom, že po prvé v dějinách byl britský premiér poražen zahraničními silami.

Toto popichování bylo psychologicky špatně vypočítáno. Mnoho britských státníků prohlásilo při různých příležitostech, že Anglie je tak mocná a velká, že si může i dovolit dělat ústupky, aniž se tím pokořuje. Chamberlain a jeho vláda přijali klidně tvrzení, že Eden byl poražen Itálií nebo Německem, a zahájili s Itálií jednání o dohodě, proti jejímuž sjednání se Eden stavěl ne zásadně, ale proto, že nepovažoval dobu za zralou. Není vyloučeno, že právě v této věci se mu dostane dosti učinění.

Pro evropské země, které usilují o přízeň Anglie, vznikla však otázka daleko vážnější než ta, zda Eden měl odejít či zůstat. Vznikla pro ně otázka, jak se mají stavět k novému ministru zahraničních věcí Halifaxovi, jenž se ve skutečnosti stal jen pomocníkem Chamberlaina, hlavního vůdce britské zahraniční politiky po Edenově odchodu. Proti Chamberlainovi a Ha-

Halifaxovi se zdvihla dosti prudká oposice i v Anglii a dokonce i v konservativní straně. Opakovala se příhoda z doby abdikace Edvarda VIII., kdy někteří lidé v Anglii pocítili náhle mimořádnou lásku k odstupujícímu králi, lásku, jež byla rubem jejich nelásky k Baldwinovi. Také tehdy v některých evropských zemích obíhaly pověsti, že se tvoří veliké opoziční hnutí za vedení Churchillova, jenž prý sdruží všechny opozičníky proti Baldwinovi a zahájí také nový kurs britské zahraniční politiky. Přesně totéž se opakovalo při Edenově odchodu. Tvrdilo se dokonce, že vznikne pod Edenovým vedením a za Churchillovy účasti nová veliká strana, a některé veliké listy evropské již dělaly kampaně za Chamberlainovo svržení a nastolení Edenovy vlády. Nevadilo jim ani to, že Eden ve svém projevu na rozloučenou žádný takový úmysl nenaznačil. Nevadilo jim, že by založení nové strany bylo proti všem pravidlům politické hry v Anglii. Jako tak často, bylo i tentokrát v táboře kolektivistů přání otcem myšlenky.

Již tehdy uvažovalo v Československu mnoho lidí o tom, zda by vlastně bylo dobře, kdyby Chamberlain jakýmkoli událostmi byl donucen ustoupit Edenovi. Každý, kdo se vyzná v tradiční politice britské říše, musil se této možnosti zhroutit i tehdy, jestliže se plně hlásil k zásadám Edenovým. Musil se jí hrozit proto, že takový vývoj by byl znamenal otřes celého anglického veřejného mínění, jež v té době ještě nedozrálo, a protože bylo nepředstavitelné, že by Chamberlainův tábor, zahrnující nejvlivnější britské státníky a politiky, přijal tuto porážku trpně. Hněv této skupiny by se nebyl obrátil proti rušitelům míru v Evropě, ale proti těm, kteří Chamberlainovi znemožnili s nimi vyjednávat. Z této trochu groteskní situace plyne stejně groteskní závěr, že země, jež si přály zachování míru zakřiknutím diktátorů, musily si současně přát, aby Chamberlainovi byla dána chance ukázat, čeho lze dosáhnout jednáním s diktaturami. Bylo v tom ovšem riziko, že právě v době tohoto choulostivého experimentu bude podniknuta nová akce, ohrožující mír, a že Chamberlainova vláda, již se do té doby vytýkala nerozhodností, nevyvine ani v takové kritické situaci aktivitu, která se očekávala od Edena. Na tyto pochybnosti odpověděla Chamberlainova vláda ve dnech kolem 20. května. Odpověděla tak, že tím získala, jak se obecně konstatovalo, souhlas celého národa, tedy i anglické oposice.

To znamená, že Anglie v dnešním svém postoji, jenž má základní význam pro udržení evropského míru, je sjednocená, že dnešní její postup schvalují jak stoupci Chamberlainovi, tak stoupci Edenovi. Nám jako zemi, jež leží na nebezpečné křižovatce dnešní Evropy, nepřísluší, abychom posuzovali, zda se Anglie měla sjednotit pod Chamberlainem či pod Edenem. Věci již dospěly tak daleko, že nejde o osoby a dokonce ne o názory. Autoři dynamické politiky vnutili ostatnímu světu svá mocenská hlediska, a dosáhli tím mimo jiné také toho, že oba zdánlivě nesmiřitelné tábory kolektivistů a realistů se shodly, a to stejně v Anglii jako ve Francii nebo v Československu. Nemá již ani smyslu rozebírat, jak by se věci byly mohly vyvíjet, kdyby svého času ve Francii nebyl býval Laval a kdyby Anglie nebyla Edena nahradila Halifaxem. Spíše už má smysl představit si, jak nebezpečná situace by byla mohla vzniknout, kdyby to, co právě udělal Chamberlain s Halifaxem, byl musil dělat Eden bez plného souhlasu Cham-

berlainova křídla. Malou ukázkou toho nám poskytuje tisk dvou anglických lordů, Rothermera a Beaverbrooka, jenž se ani v této kritické chvíli nepřidal k mínění celého ostatního britského národa a propaguje dále názory, jež by byly pro Československo nebezpečné, kdyby za nimi stály osobnosti, mající skutečnou politickou váhu.

Je ovšem nemožné srovnávat kohokoli z Chamberlainova okolí s těmito dvěma tiskovými magnáty, jejichž vztahy k evropským diktaturám jsou příliš dobře známy, aby bylo třeba o nich dále mluvit.

Ale právě nyní, kdy Chamberlainova autorita kryje opatření britské vlády i v očích nejkrajnějších britských konservativců, může ostatní svět mít jistotu, že tato propaganda nepřesvědčí ani ty britské politiky, kteří jsou evropským diktaturám nejvíce nakloněni. Je třeba si uvědomit, že týž postup, prováděný Edenem, by na tyto politiky nepůsobil ani zdaleka tak přesvědčujícím dojmem. Eden by byl býval stále podezříván, že dělá tyto věci z jakýchsi záhadných a nesobeckých sympatií k demokratickým zemím a z odporu proti diktaturám, zatím co u syna starého Joe Chamberlaina, budovatele imperia, všichni Angličané jsou přesvědčeni, že to dělá v zájmu imperia, ze sobeckého zájmu britské říše. To je také největší výhoda pro ty, kteří počítají s pomocí Anglie. Sympatie jsou milá a potěšující věc, pěkná okrasa života; totožnost zájmů je pevná půda pod nohama, na níž lze budovat.

U nás se dosti dlouho hlásalo, že politika se nedá dělat ideologicky. Ohražovali jsme se a právem se ohražujeme i dnes proti tomu, že bychom byli měli tak přátelské styky s Francií jen proto, že tam vládla lidová fronta, nebo se Sovětským svazem proto, že bychom sympatisovali s bolševictvím. Kdo má sklon k takovému pohledu na věci, může spatřovat přímo řízení osudu v tom, že to byla právě Chamberlainova veskrze konservativní Anglie, která ve chvíli pro nás nebezpečné vystoupila s veškerou energií. Dnešní propagační aparáty různých zemí, jež dovedly dokonce již i papeže vylicít jako pomocníka bolševiků, nebyly by jistě váhaly vylicít jako bolševika i Edena, a Rothermerové různého ražení by se tohoto hesla byli jistě chytili, a to i tehdy, kdyby předsedou vlády byl týž Chamberlain jako dnes. Bylo by se při nejmenším mohlo stát, že by právě v takové kritické chvíli v Anglii vznikl spor o obsazení ministerstva zahraničních věcí, spor, který by byl mohl rušivě zasáhnout do akcí britské vlády. V době, kdy by Evropa potřebovala jednotnou Anglii, byly by mohly v dolní sněmovně vypuknout vášnivé spory s vážnými důsledky.

Tím vším není řečeno, že bychom se snad měli radovat z toho, že Eden není členem dnešní vlády. Naopak, právě Československo má všechnu příčinu si přát, aby se tento státník vrátil do aktivity. V klidnějších dobách bude možno zjistit, jaké škody utrpěla Evropa tím, že se včas nerozhodla provádět důslednější politiku kolektivní bezpečnosti. Ale v době, kdy váhání trvalo již příliš dlouho, kdy dynamická politika byla otevřeně či potají převzata mnohými zeměmi, kdy téměř všude bylo vydáno heslo politiky při nejmenším realistické, nebylo možno přehazovat kormidlo na kurs radikálně kolektivistický. Nebylo to možné zvláště ve chvíli, kdy se věci již mimo kolektivismus i dynamismus schylovaly k neideologickému, již jen čistě mocenskému měření sil, za něhož všude

názory ustupujú do pozadí a do popredí vystupuje vôle k činům. Zápas o kolektívnu bezpečnosť by býval musel byť vybojovaný pred troma rokmi, pri dobývaní Habes. Kedyby tehdy nebol vybojovaný, dokonca prehral ešte niekoľko ďalších bitiek, by bol nový boj o kolektívnu ľahce mohol znamenať katastrofu, pretože by miesto nutnej jednoty bol viedl k tržstveniu sil.

Proto se můžeme z celého srdce radovat z toho, co nyní udělal Chamberlain, třebaš to udělal bez Edena. Neudělal to proti němu, a tím je také dána možnost Edenova návratu. S tímto názorem na věc se musí smířit také anglické opoziční strany, mezi nimiž má Československo mnoho osvědčených a dobrých přátel. Chamberlainovy porady s vůdci opozice v rozhodujících dnech ukazují, že i v opozičním táboře se dnes klade váha na jednotný postup, ať je v čele kdokoli. A ve střední Evropě by mohl jen šílenec být proti Chamberlainovi v radikálnější opozici než anglická opozice sama. To by už nebyla ideologie, nýbrž obyčejná hloupost, skrývající svou nahotu ideami sice vznešenými, ale nečasovými.

Pavel Vilemský:

Naše „komunistické nebezpečí“

Když odstoupila Blumova vláda a Daladier se stal ministerským předsedou, pravil mi jeden úzkostlivý pražský čtenář novin se starostlivou tváří: „Co tomu řekne londýnská City? Takový posun doleva může Francii připravit o anglické sympatie!“ — „Jak to: posun doleva?“ — „No, dovolte, místo Leona Bluma, který byl konec konců stále ještě umírněný socialista, přichází radikální socialista!“ Ten dobrý muž bral doslovně všechno, co četl v novinách. Dokonce i pojmenování francouzských stran.

Vzpomněl jsem si na tohoto muže, když jsem v neděli četl v několika domácích a zahraničních novinách o „povážlivém vzestupu bolševismu v Praze“. Proč? Protože strana, která si říká „Komunistická strana československá“, získala 20.000 hlasů. Nelze popírat, že komunisté v Praze získali (všude mimo Prahu ztratili). Popírat však lze — a sice doklady velmi pádnými — že by strana, která tu získává, měla s komunismem víc společného, než pouhé jméno.

Uvažujme, co znamená ve skutečnosti volební vítězství tak zvané komunistické strany v Praze. Jakou propagandou bylo získáno? Abychom rozpoznali důvody, které mělo voličstvo, aby se rozhodlo pro určitou stranu, musíme zkoumati argumenty, s jejichž pomocí se strana o hlasy ucházela. Jak se tedy představila komunistická strana voličům? Jako strana třídního boje? Jako strana sociální revoluce a proletářské diktatury? Jako strana ozbrojeného povstání proletariátu proti vlastní buržoazii? Jako strana protináboženská, považující náboženství za opium lidu? Jako průkopnice socialisace výroby? Jako zásadní nepřítel parlamentní demokracie? Jako zapřísáhlý nepřítel militarismu a obhajoba státu? Heslem: Všechna moc sovětům? Požadavkem vyvlastnění velkostatků? Heslem: ani halěr na obranu měšťáckého státu a výzbroj jeho armády? Heslem sebeurčení národů až do odtržení? Jako horliví zastánci marxistického plánovitého hospodářství? Zkrátka — představila se komunistická strana jako komunistická strana? Nikdo přece nebude popírat, že se politická strana teprve tímto programem

stává komunistickou. Neboť: je toto komunistický program nebo není? Vystupovala komunistická strana v Československu pro tento program nebo nevystupovala? Propagovala být jediný z těchto cílů nebo nepropagovala? Nežádala spíše „komunistická strana“ v každém jednotlivém bodě pravý a naprostý opak? Odpověď je každému, kdo vidí a slyší, kdo dovede číst a psát, jednoznačná.

Přetváří se tedy komunistická strana? To je otázka pro sebe. Rozhodně je nesporné, že takovou rafinovanou dvojakost může provádět v domě jenom nejužší, nejinformovanější a nejdisciplinovanější jádro strany. Ale zástupy voličů? Ti, že by prováděli tak ďábelskou rafinovanost a mínili pravý opak toho, co říkají? I protibolševik by přiznal: je sice myslitelné, že nejužší jádro komunistické strany říká „ne“ a myslí „ano“ — nebo naopak. Je snad dokonce myslitelné, že staří, patnáct let cvičení straničtí voliči v domě dělají s sebou tuto složitou intriku, poněvadž právě v šechno dělají s sebou. Ale je naprosto nemyslitelné, že by noví voliči, kteří byli získáni právě na základě nové stranické linie, a kteří, jak je vidět, se starou propagandou nikdy nesouhlasili, prováděli tuto diplomatickou dvojakost? A jedná se přece právě o vzestup hlasů pražských komunistů. Kdyby byla strana nepřekročila starý počet voličů, nedalo by se vůbec mluvit o „rostoucím bolševickém nebezpečí v Československu“. Ale věru: právě tito noví voličové nehlasovali pro komunismus!

Pro co tedy hlasovali? Pro spolek se slovanskou velmocí ruskou, která má velikou armádu.

KSČ tentokrát prospěla normální slovanská reakce na pangermanismus. „Jdou-li zase jednou Němci na Slované, musí se spojit všichni Slované.“ Lidem, kteří tentokrát hlasovali pro KSČ, nezněla v uších internacionála, nýbrž Hej, Slované! Rusové jsou s námi! A naopak Rusové mají u nás svoji zvláštní stranu. Může škodit, ukážeme-li světu, že jdou Rusové s námi a my že jdeme s Rusy?

Komunistické vítězství ve volbách má s doznáním k revolučnímu bolševismu asi tolik společného, jako národně socialistické „České slovo“ s národně socialistickým „Völkischer Beobachterem“ — totiž naprosto nic. Tohoto vítězství dobyla strana, která se znala hlasiť, než všechny ostatní strany — až snad na národně socialisty, kteří ostatně také důkladně vzrostli — ke spojenectví se slovanskou velmocí. Nelze přehlédnouti, že tato politická epizoda chová v sobě určité prvky Kramářovy politické tragedie, ovšem se známkami zcela opačnými: Kramářův vzestup mezi davy českého lidu spadal v jedno s jeho vášnivou orientací k Rusku — když se však byl z ideologických důvodů od Ruska odvrátil a dal přednost orientaci čistě ideologické, na příklad k fašistické Itálii před slovanskou solidaritou, končila jeho popularita v táboře českých voličů. A naopak: českého voliče málo zajímají ideologické výhrady KSČ — slyší z propagandy této strany, důkladně zmatené, jenom ruský tón, tón slovanské solidarity. Jen se podívejte, jak byla „vítězná“ KSČ decimována v německém území republiky — o nic méně, než německá sociální demokracie!

Komunistická strana představila se nadto i vnitropoliticky jako strana nacionální a vůbec ne jako strana internacionální. Příroda je úsporná, a co se na jedné straně získá, musí se nutně ztratit na druhé. Na čí

účet vzrostli tedy komunisté v Praze? Národní socialisté, lidovci, sociální demokraté a agrárníci získali buď absolutně nebo relativně. Tradiční nacionalistické strany ztratily. Příliv ke komunistům nepřišel zřejmě od levicových stran, také ne ze středu, nýbrž od nacionální pravice. A na tyto voliče nepůsobila samozřejmě sociálně revoluční propaganda komunistické strany — která se ani nevyskytla — nýbrž výlučně nacionální. Žádná jiná strana nemluvila tak květnatě o sjednocení národa — včetně Národního sjednocení. Žádná demokratická strana neznala se horlivěji k demokracii, než komunistická, žádná katolická strana neprojevila větší devotnost k Vatikánu. Naši „komunisté“ byli tentokrát nacionálnější než nacionalisté, demokratičtější než demokraté, patriotičtější než patrioté, nadšenější obdivovatelé armády než vojáci z povolání, a mluvili méně o plánovitém hospodářství než ředitelé bank. Nad tím je dlužno pozastavit se s hlediska politické počestnosti. Mimo diskusi je však okolnost, že volební úspěch „komunistické strany“ v Praze neznamena vůbec „bolševické nebezpečí“. Znamená právě naopak, že komunismus je v Československé republice překonán.

V „Prítomnosti“ byly po několik týdnů uveřejňovány dopisy čtenářů, kteří vyjadřovali své mínění o komunistické straně a jak se k ní zachovat. Rozprava začala otázkou čtenáře: K čemu je u nás vůbec komunistická strana, když přece se sama vzdala celého svého programu a zastává jenom požadavky, které zastávají jiné strany, alespoň tak poctivě a rozhodně mnohem déle? Několik čtenářů odpovědělo, že by bylo nesprávné zrušit stranu, která nyní provádí intenzivní propagandu pro politiku demokratické vlády, a nezáleží prý na tom, činí-li tak z vnitřního přesvědčení nebo jen z taktických důvodů. To je nesporně správné: rozpuštění komunistické strany, která se staví za dr. Hodžu téměř v každé otázce, byla by dnes ohromná hloupost (ale kdo žádal vůbec, aby KSČ byla rozpuštěna?). Vyloučený komunista, který zachoval svým soudcům věrnost přímo romantickou, doporučuje KSČ jako stranu protestu proti nespravedlivostem společenského řádu, který trvá také u nás, ale nezaspal tento rytíř několik let? Jeho bývalá strana už ani nepomýšlí udělat, co jí připisuje. Neoponuje vládnoucímu režimu, nýbrž neúnavně prohlašuje ochotu bránit jej. Nezajímá se již dávno o „hříchy kapitalistického hospodářského pořádku“, ale je ochotna vstoupit do vlády „měštácké kapitalistické demokracie“. Nežádá třídní boj, nýbrž třídní mír, nehlásá „sebeurčení“, ale bezpodmínečnou obranu jednoty a nedělitelnosti našeho státu. O jejím antimilitarismu není ani potuchy. Žádný rozumný člověk nemůže mít námitky, podporují-li demokratickou vládu ve velmi těžkých chvílích stoupenci někdejší opoziční strany, a to bez jakékoli protislužby. Tím spíše, má-li tato strana víc než deset procent voličů. Diskuse v „Prítomnosti“ neměla nic společného s rozumovou úvahou o reálné politické situaci, jde nám však o politickou výchovu lidu, tedy o úkol, který je jednak méně důležitý a jednak důležitější než reálná politika. Ani v nejtěžších chvílích nemáme právo považovat intelektuální a mravní standard politického života za nedůležitý. Přijímáme ochotně reálně-politický prospěch chvíle, ale musíme stále zkoumat, zvyšuje-li nebo snižuje-li chování některé strany tento standard. V této souvislosti stává

se pak KSČ důležitým problémem. Ani nám nenapadá odmítnout solidaritu téměř jednoho milionu voličů a neměli jsme vůbec na mysli rozpuštění strany, která je nyní víc než státuvěrná. Ale mnozí z nás uvažují o tom, jak to vypadá uvnitř této strany, a kladou si otázku, zda příliš velká taktická pružnost a příliš velký rozpor mezi programem — dosud stále ještě neodvolaným — a reálným politickým chováním nezdecimují nakonec intelektuální a mravní podstatu této strany. To je věc, která se týká nás všech. KSČ zahrnuje přece značnou část našeho lidu, a není to jistě část nejhorší.

Jenom to je předmětem diskuse. Volby ještě zvýšily jeho aktuálnost a značně jej přiblížily. Politická realita nám ukládá, abychom vůči KSČ našli správné chování. Se sekretáři této strany nebudeme asi nikdy stejného mínění, ale ostatní občané mohli by se docela dobře shodnout na tomto názoru:

Za prvé: V Československu není žádné „komunistické nebezpečí“. Neprojevilo se při posledních volbách už proto, poněvadž se jich nezúčastnila žádná komunistická strana. Voličům se nabízel zvlášť nacionální a státuvěrná, zvlášť demokratická a Rusku nakloněná, zvlášť vlastenecká strana. Této straně odevzdalo hlasy velmi mnoho Čechů, kteří schvalují politický a vojenský program demokratické vlády a žádají, aby se v něm energicky pokračovalo.

Za druhé: I v budoucnosti se musíme vystříhat všeho, co by mohlo podporovat nebo umožnit nepřátelskou lež o „bolševickém nebezpečí v Československu“. Demokratické Československo přijímá ochotně, přidávají-li se k frontě demokratické vlády takové nezištné a státuvěrné části lidu, které volily stranu, nazývající se ještě stále „komunistickou“, ale za to se neplatí. Neplatí se zejména rozdělením moci se stranou, jejíž formulovaný program, který je ještě stále v platnosti, je v naprostém rozporu s demokratickou politikou státu a s jeho nynější politikou. Tato strana nesmí reprezentovat náš stát v zahraničí v žádném oboru, v žádné otázce a žádné formě. Se všemi občany, věrnými státu, bude republika zacházet jako s takovými, i když volili komunisticky, ale ani jí nenapadne, aby dovolila rozdělit sjednocený lid na „pravý“ a „levý“ blok. Za nynějších poměrů u nás a v Evropě doplatil by stát na jakýkoli druh „lidové fronty“ za účasti komunistické strany osudovými vnitřními a vnějšími otřesy. To platí nejen pro vládu republiky, ale v menším měřítku také pro správu hlavního města, která se musí vyvarovat všeho, co by mohlo dát nepřátelské propagandě v zahraničí záminku, aby denuncovala hlavní město republiky jako „sídlo komunismu“.

Za třetí: Není třeba pochybovat o poctivém, věrném a pro obranu demokratické republiky odhodlaném smýšlení převážné části komunistických voličů. Většina by se výborně osvědčila i ve vážném případě. Naproti tomu lze mít různé pochybnosti o demokratické spolehlivosti vedení KSČ. Taková pochybnost je dokonce nezbytná. Dnešní politika vedení KSČ není než odrazem spojení Československa se sovětským Ruskem, které všichni schvalujeme. Činíme to však jako Čechoslováci a Evropané — nikoli jako přívrženci vnitřního režimu SSSR. Spojenectví ČSR a SSSR schvalujeme v zájmu Československa. Tento zájem neodporuje ovšem zájmům Ruska, nýbrž je s nimi souběžný. Není to jinak ani možné, vždyť se zahra-

niční politika států nezakládá na dobročinnosti, nýbrž na zcela egoistických důvodech. Kdyby se jednou tyto zájmy rozcházeły, pak by se naše politika neřídila potřebami ruského režimu, nýbrž zájmy naší demokracie. Doufáme, že většina komunistických voličů považuje to za samozřejmé právě tak, jako my. O vedení komunistické strany platí však opak. O tom nemůžeme, bohužel, vůbec pochybovat. Nesprávný motiv může mít někdy za následek správné jednání: dokud vedení KSČ pěstuje v ruském zájmu československé vlastenectví, nemá republika důvodu, aby se zřekla výhod, které z toho vyplývají. Ale je naší povinností, abychom motiv nepřehlíželi a nevzdali se rezervy vůči vedení „komunistické“ strany. A snažme se, aby dnešní přívrženci KSČ nešli jednou se svými sekretáři, ale s republikou.

Za čtvrté: Vážná změna v poměru demokratické republiky ke KSČ může nastat teprve potom, až komunistická strana odstraní rozpor mezi svým teoretickým programem a aktuálním politickým chováním. Nemůže to učinit jinak, než veřejnou, úplnou a poctivou revisí programu. To nežádá od ní nikdo ze sadistické umíněnosti nebo z malichernosti. Je to nezbytná podmínka, protože náš politický život musel by zbahňet, kdybychom se zřekli poctivosti a důvěryhodnosti. Rozpor mezi programem a praxí šíří hnilobu, kterou se lid nesmí nakazit. Poctivá demokracie musí trvat na tom, aby každá strana, která se chce zúčastnit jejího života, byla poctivá a nesnažila se lid ošidit. Naše demokracie musí žádat, aby KSČ prohlásila přímo a bez chytráctví, co míní vážně: včerejší program nebo nynější komunistickou praxi? Program se přece nedělá na krátkou dobu a formuluje nezměnitelné zásady určitého názoru. Ať se nikdo nevymlouvá na změněné taktické potřeby změněné doby! Odporuje-li praktické chování v určitém rozhodujícím období teoretickému programu tak radikálně, pak je nepoctivý buď program anebo chování. Komunistický program ze včerejška vylučuje komunistickou praxi z dneška. Nynější praxe žádá radikální odstranění včerejšího programu.

Život a instituce

Karel Honzík:

Obývatelné město

Je současné město obývatelné?

Tato otázka může znít poněkud cize dnešnímu obyvati města. Může si dobře představit obývatelný dům, ale představu obývatelnosti je sotva s to vztahovati na celé město. Naučil se totiž pohlížet na ulici a na náměstí jako na plochy čistě dopravní. Všechny prostory kolem budov, nebo kolem soukromých zahrad jsou jaksi promlčeným vlastnictvím dopravního prostředku, a obyvatel města se podrobuje bez námitek tomuto neúprosnému vývoji. Stahuje se do nitra budov. Ulice a náměstí, křížem krážem protáté kolejemi, jsou jakýmsi prokletým územím, kde se zdržuje jen proto, aby se dopravil do práce, aby si opatřil nákupy, aby zašel na návštěvu, či do zábavy. Kdyby mohl toto přecházení z budovy do budovy vykonat podzemními chodbami, asi by se vyhnul ulici. Zní-li to poněkud jako nadsázka, může to být brzy jen suchý popis pravdy.

Rozvoj dopravy a přírůstek vozidel ve městech jeví vzestupnou linii, v níž nelze očekávat zlomu. Není také naším přáním, aby se tento rozvoj zarazil. Vždyť dopravní otázka stojí stále v popředí všech městských problémů, a odborníci ve všech městech hledají řešení, jak rozšířit dosavadní ulice, jak prolomit ulice nové a jak opatřit plochy pro parkující vozy, aby se město přizpůsobilo vzrůstajícím dopravním požadavkům.

Je však možno (a je to dokonce nutné) si uvědomit, že mezitím, co dopravní otázka měst je řešena a většinou nadořešena, samovolný rozvoj neorganizované dopravy vytlačuje krok za krokem člověka z veřejného prostranství. Toto vytlačování není míněno ve smyslu toliko fyzickém. Je pravda, že osoba, která by z jakéhokoliv důvodu toužila po klidné procházce městem, má možnost se uchýlit do některé z odlehlejších ulic. Ale ani tam nemůže ze svého vědomí úplně vypustit myšlenku na dopravu, neboť není jista kdy a odkud neočekávaně přisupí auto, za kterým zrádným rohem vyrazí motocykl, zanášející celou atmosféru detonacemi a zápachem výfuku. Dopravní prostředek je přítomen všude, i v nejzastrčenější ulici, ne-li hmotně, tedy aspoň svými právy. Neklidný městský člověk není od něho osvobozen nikde a musí svou duši přizpůsobovat brutálnímu dopravnímu zákonu, který vládne celým prostorem města.

Čím více frekventovaná ulice, tím důrazněji a železněji dopadá vláda tohoto zákona na městského člověka. Pozorujeme-li chodník, na nějž byl pěší obyvatel zatlačen, vidíme, že i tato plocha se změnila jen v dopravní pás. Vše se podřizuje duchu dopravy, a člověk sám se stává dopravním mechanismem, který spěchá v usměrněném proudu. Ostatní složky jeho bytosti mizí, jeho radosti a tužby opadávají, neboť ulice uznává a trpí jen typ člověka dopravujícího se.

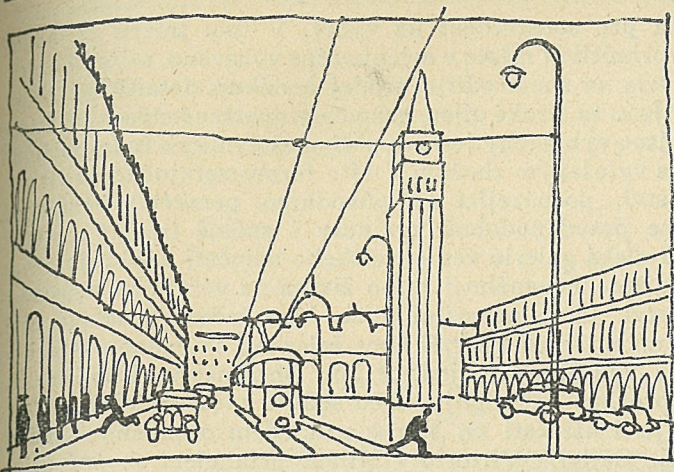
Kdo si troufá vyjít na ulici, nebo na náměstí jako prochazeč, nebo dokonce jako člověk kontemplativní, dopouští se hazardu a odsuzuje se často k smrti na křižovatce.

Úprk z města.

Obyvatelé měst bezděčně vycítili, že volný prostor městský je neobývatelný a protože se nemohou změnit jen ve tvory pokojové a v dopravní mechanismy, utíkají z města ven, jakmile zatouží po procházce a volném prostoru. Takový postup je sice možno nazvat východem z nouze, ale nikoliv řešením.

Současníkům to snad připadá zcela přirozeným, že v sobotu a v neděli se valí nepřehledné zástupy z města ven, že se dusí ve vlacích a v elektrických, že se předhánějí v autech a na motocyklech, aby nemuseli dýchat výfuky druhých motoristů.

To vše připadá přirozeným osobě, která nezná jiných možností. Je ale velmi pravděpodobné, že s historického odstupu se bude takové počínání jevit jako nějaká davová psychosa, jako zrudnost v životních způsobech. Je pravda, že důvodů k útěku z města je více, že jsou to i ty důvody, které bývají uváděny jako hlavní: potřeba zdravějšího a bezprašného vzduchu, potřeba změny a pod. Ale i kdyby byl vzduch ve městech očištěn nějakým technickým zásahem, nic by se nezměnilo na tom, že městské prostory jsou neobývatelné a horečka útěku z města by sotva utuchla. Měšťák prostě utíká z města, které si neumí zařídit tak, aby bylo schopno obývání.

Představíme-li si, že by náměstí sv. Marka bylo náměstím dopravním, byl by jeho největší význam jako městského prostoru zničen.

Oč moudřejšími nám připadají venkované, kteří se procházejí na náměstí kolem kostela, nebo kteří sedí na zápraží svých domovů.

Mohlo by se říci, že nemají důvodu k hledání změny, když jsou obklopeni krajinou plnou půvabů, když od svého prahu patří na panoramata, o něž je městský člověk připraven.

Ale město má také svá panoramata, své podívané. Zdá se však, že jsou spíše vhodným objektem pro pohlednice, známky, nebo propagační fotografie a brožury, nežli vlastním potěšením obyvatel. Má-li někdo dojem, že města jsou čím dále tím ošklivější, že všechny prospekty, jimiž se města pyšní, jsou dílem předků, pak je nutno hledat příčinu zajisté i v tom, že městské prostory jsou řešeny jen jako dopravní kanály a že se při jejich provádění a úpravě s procházečem, nebo pozorovatelem nepočítá.

Chvála italských náměstí.

Jestliže jsem pronesl tvrzení, že městský člověk v současné době ztrácí smysl pro obývatelné městské prostory, platí to ve větší míře pro severany, než pro národy jižní. S přibýváním tepla vzrůstá lidský vztah k veřejnému prostranství.

Nápadný je už rozdíl mezi Londýnem a Paříží. Kdežto v londýnské ulici je člověk jen prchajícím pasantem, pařížský chodník je domovem kavárenského hosta a pozorovatele. Tento kontrast je ještě patrnější o několik rovnoběžek níže.

Je-li Angličan skutečně doma u krbu ve svém domě, nebo v klubovní hale, pocituje se Ital doma spíše na veřejném prostranství a Španěl by se sotva vzdal své promenády na ramble, i kdyby byla sebe hlučnější a dopravnější. Lahodné středomořské klima stvořilo italská náměstí, která se podobají velkým obývacím pokojům. Ať je to na náměstí Signorie ve Florencii, sv. Marka v Benátkách, nebo na náměstí Viktora Emanuela II. V Bologni, máme pocit, že jsme v saloně zaklenutém oblohou. Lidé tu postávají a rozmlouvají uprostřed rozlehlé dlažby, nebo sedí u stolků kaváren, volně rozestavených pod nebem. Počínají si způsobem, který je rozhodně nemyslitelný na Václavském náměstí, nebo na Piccadilly Circusu.

Přichází nám pak na mysl otázka, zdali obyvatelé italských měst si vědomě utvářejí tato obytná prostran-

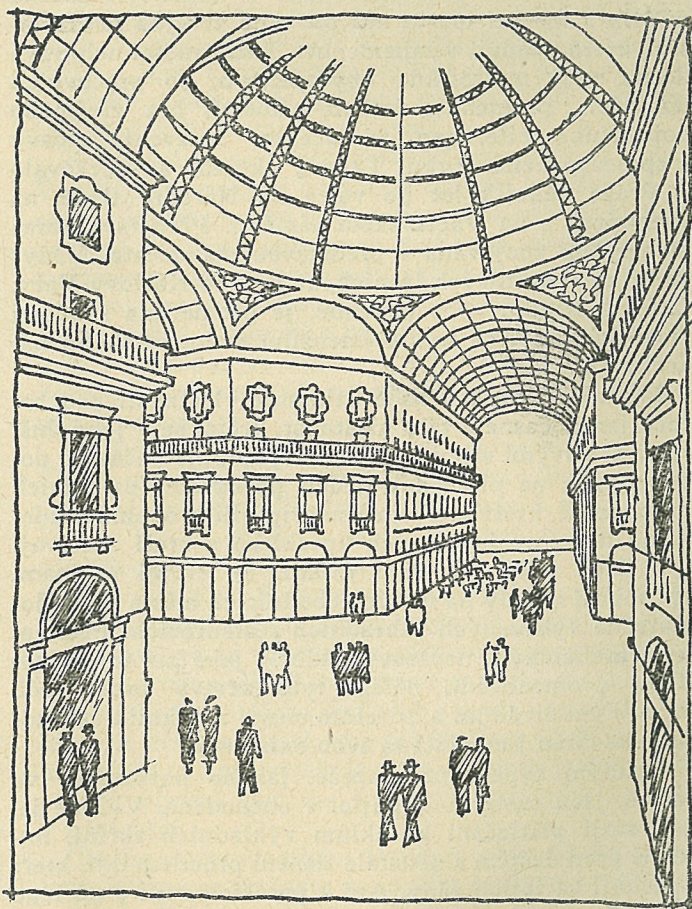
ství, či zdali naopak jejich životní zvyklosti ve veřejném prostoru nejsou jen pasivním důsledkem šťastných klimatických poměrů.

V případě náměstí benátských nejsme na pochybnostech. Zde byla doprava z města vyloučena skutečnou šťastnou náhodou, bez lidského záměru. Ale i v jiných italských městech vidíme, jak je doprava pozorně obváděna kolem náměstí, aby velká část jejich plochy zůstala v klidu pro potřeby rekreace a procházky. To je asi důkazem pro to, že životní způsob, jemuž daly vznik nahodilé podmínky, se stal potřebou, kterou člověk vědomě prosazuje.

Psychoterapie náměstí.

Pro severana, který je zvyklý jen na hluk, zápach a zmatené křížování lidí a vozů ve veřejném prostoru, bude náměstí sv. Marka zprvu překvapením a v zápětí osvobozením. Představme si náměstí v samém středu města, kde slyšíme jen kročeje chodců, nebo chvění holubích křídel! Žádná kolej neruší perspektivu do dálky se sbíhající dlažby, která láká k procházce. Můžeme tu postávat, přecházeti napříč, či v uhlopříčně bez nejmenší obavy o svůj život. Vylekaný obyvatel měst musí pomalu shazovat svou navyklou ostražitost, nežli je s to plně okoušet osvobozující radosti z tohoto prostoru.

Je málo náměstí, kde by chvátající občan pociťoval nějaký vztah k architektuře okolních staveb, neboť jeho pohled je neustále strhován pohybem dopravy, lesem stožárů a houštinou drátů. Ale divák, který sedí u paty Prokurací, je vystaven bezprostřednímu účinku svého

Galleria Vittorio Emanuele v Miláně.

stavebního obsvětí, jehož rytmus vládne nerušeně v prostoru a magnetisuje ducha.

Poměr mezi výškou staveb a šířkou náměstí je tak šťastně volen, že se necítíme utlačeni okolními budovami a že celý prostor se podobá zvětšenému pokoji, přes veškerou svou monumentalitu.

Jakkoliv můžeme toto náměstí považovat za unikát, který vznikl za mimořádných podmínek a jakkoliv se může zdát, že vytvoření podobného prostoru na jiném místě by bylo akademickým kopírováním, nebojme se pohlížet na ně jako na urbanistický experiment, který umožnila náhoda a který může sloužit za vzor pro obytné veřejné prostranství kdekoliv.

V prvé řadě je to snad jediný příklad náměstí ve středu města, z něhož je doprava důsledně vyloučena. Každý návštěvník může na sobě pozorovat podivuhodné účinky takového opatření. V několika hodinách pocítí úlevu, za kterou městští obyvatelé prchají daleko za město, na lesní paseky a do horských údolí. Pocítí, jak rozčekanost a roztržitost vyprchávají z jeho duše, jako by byl pod účinkem nějakých paprsků, dosud neznámých lékařské vědě. A právě lékařská věda by si měla povšimnout toho, že klidné náměstí ve středu města může mít podobný účinek, jako klimatická sanatoria, nebo jako všechny Belergaly, Psychotony a Neurinasy, jimiž farmakologie zaplaňuje neurastenii městského člověka.

Prochazeč dosud žije.

Jestliže se obyvatel jižního města dává pomaleji vytlačovat z veřejného prostranství, je to nepochybně důsledek příznivých klimatických podmínek pro život mimo dům. Ale přes chladnější a nestálější počasí, mívala i severní města svá obývaná veřejná prostranství, která upadají v zapomenutí. Tuto tradici uchovává dosud malé město, kde obyvatelstvo, po pracovních hodinách, promenuje kolem náměstí, bez zřejmého dopravního cíle, jen za účelem zotavení, zábavy a společenského styku. Takové „korso“ se udržovalo v Praze několik let po válce na Národní třídě, na Příkopě a na Václavském náměstí. Představa korsa je omylem spojována s představou maloměsta. Vždyť ve velkých světových lázních, ať jsou to Karlovy Vary, Cannes, Rimini nebo Ostende, je promenáda součástí lázeňského života bez nejmenšího maloměstského nádechu.

Městský člověk v sobě utlumuje vlastnosti prochazeče jen dočasně a tato vlastnost, krčící se v jeho duši mezi hrozivými stíny autobusů, vystupuje občas do popředí. Tak na příklad v neděli potkáváme na ulicích prochazeče, kteří se zřejmě nepřipojili k onomu panickému davu weekendových uprchlíků a kteří zůstávají i v době rekreace věrni městu. Se svými rodinami způsobují návaly na úzkých chodnících města a v nedostatečně vybavených zahradních restauracích. Přes jakýsi archaický a nečasový nádech, jaké má jejich nedělní promenování, náleží tyto vrstvy prochazečů k jediným divákům a titelům města a několik zahradních kaváren jim vděčí za svou existenci.

Druhým typem prochazeče, jakého potkáváme ve městě, jsou osoby nakupující v obchodech. Vidíme je, jak stojí přitlačeni ke sklům výkladních skříní, nekryti před deštěm a neustále tísněni proudem lidí, kteří spěchají za jejich zády. Ani v pasážích není o ně lépe postaráno, neboť pasáž je většinou jen dopravní spojkou, stejně nepohodlnou pro pozorování výkladců

a pro soustředění na výběr. V tom směru je každé primitivní město v orientu lépe vybaveno, svými bazáry, kde se soustřeďuje prodej a nákup detailního zboží. Jsou to široké ulice, nebo haly opatřené střešou, které jsou vyhrazeny jen pro pěší návštěvníky a řady obchodů s vyloženým zbožím. Z této formy veřejného prostranství, pocházející od původního perského bezistánu, se pravděpodobně vyvinuly i známé italské galerie. Italská galerie vedle italského náměstí doplňuje obraz diferencovaného jižního života na veřejném prostranství. Je to normální ulice, lépe řečeno soustava ulic, zaklenutých ve výši říms železnou skleněnou střešou a vyhrazených jen pěšímu obecnstvu, které se tu prochází, nakupuje, nebo sedí u kavárenských stolků. Je-li náměstí sv. Marka příkladem obytného náměstí, je Galleria Vittorio v Miláně příkladem obytné ulice.

Konečně je nutno dodat, že perský bezistán, nebo bazár, neměl původně význam jen obchodní, ale že se v něm soustřeďoval život společenský a intelektuální. Sem se uchýloval nejen dav nakupující, ale i prochazeč kontemplativní, jemuž je třeba věnovat zvláštní pozornost.

Je to totiž typ prochazeče, který asi v současném ryze „dopravním“ městě vymírá. Kráčet, pozorovat svět kolem sebe a přemýšlet — jaká to pošetilost a jaká opovržlivost na dnešní ulici! Kontemplativní chodec by byl stíhán nevraživými pohledy člověka „dopravního“, který chvátá po chodníku. Prochazeč by se mohl se svými myšlenkami uchýlit do některé z vedlejších ulic, nebo do úzkých ulic starého města. Ale i tu by ho jistě dostihlo zbloudilé auto a vyrušilo z jeho úvahy. Zbývá mu ještě park, ale park ve středu města je stejným průchodistěm jako ulice, nebo v lepším případě útočištěm dětí, které nemají kde si hrát. Plocha města, pokud není proježděna, nebo prošlapána dopravou, vábí spíše ke stavbě výnosných budov, než ke zřizování klidných parků a hřišť. Proto jsou parky pomalu zatlačeny na strmé stráně, kde je stavba budov a ulic spojena s obtíží.

Člověk, který chce o něčem uvažovat v klidu, zalézá do koutů kaváren a skrývá se za mlhami kouře. Intelektuál současného města a zejména středoevropského je obyvatelem uzavřené kavárny, tvorem takřka výhradně usedavým.

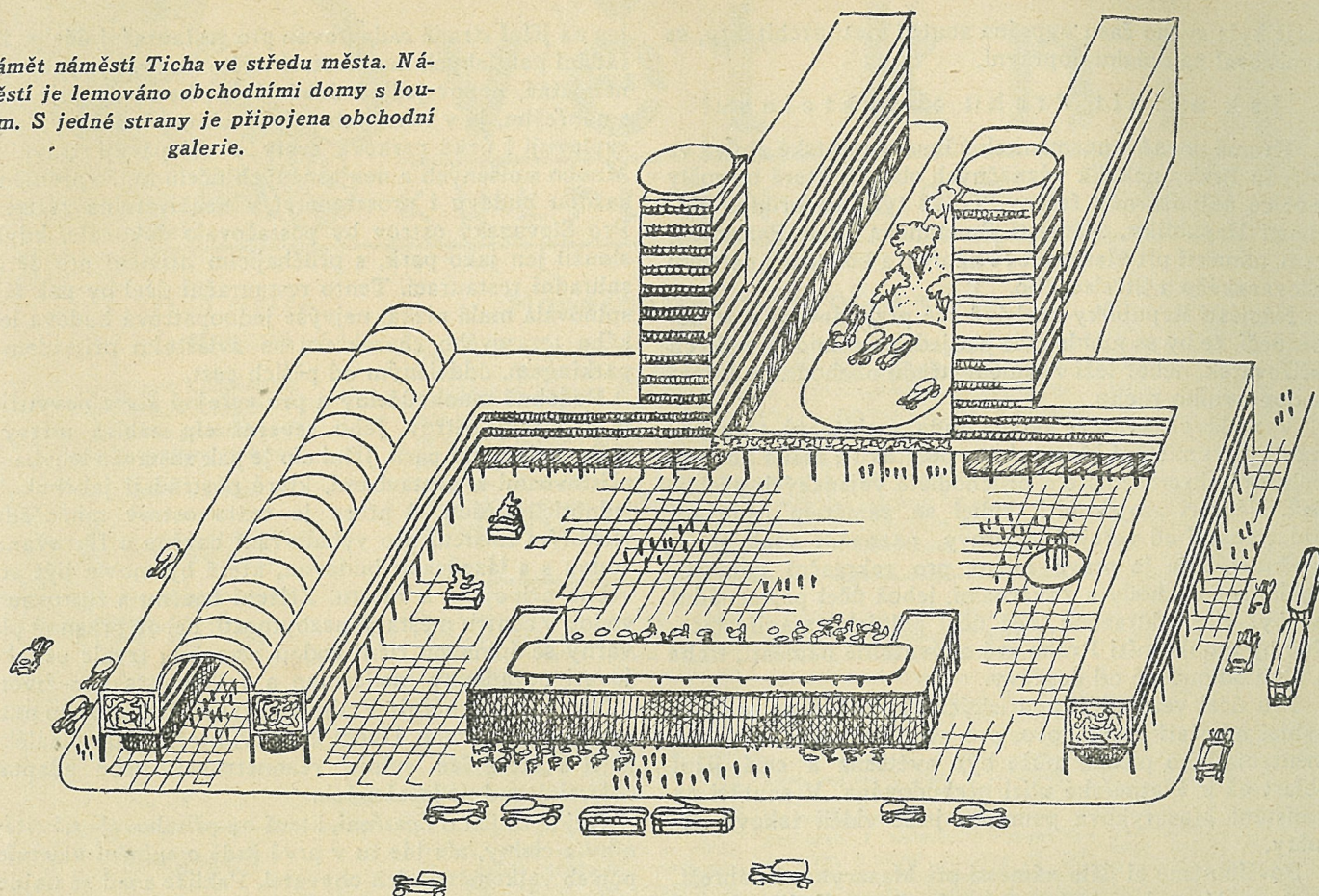
Můžeme pak uvažovat o tom, zdali tento životní provoz nemá i jistý vliv na mechanismus jeho intelektu, a zdali v tom nebyl obsažen nějaký hlubší smysl, když řeční filosofové ve svém peripatetismu slučovali pojem myšlení s pojmem procházky.

Ostatně kolik myšlenek, kolik popudů pro umění, politiku a filosofii se zrodilo právě v těch nočních hodinách, když se doprovázeli k domovům malíř s hudebníkem, hudebník s politikem, politik s básníkem a básník s architektem, a když se z těchto vzájemných doprovodů rozvinuly nekonečné procházky prázdnými a tichými ulicemi! V těch hodinách, kdy bledne večernice a kdy šelostí jen zametací stroj, ulice města obnovuje slávu Lykeionu.

Obecné mínění by však sotva mělo pochopení pro to, aby město bylo ustrojeno pro myslitele. Čím dále tím zřetelněji favorisuje manifestanta, neboť vychází z domněnky, že tisícíhlavé shromáždění, nebo demonstrační průvod jsou ony pravé zdroje myšlení, že jsou to ona vájíčka, z nichž se líhnou dějiny národů a jejich kultury.

Přes tuto přízeň doby, nemá ani manifestant vyhrazena volná místa ve městě, kde by se shromažďoval a pořádal své průvody, aniž by musel zastavit a ochromit celý dopravní řád.

Námět náměstí Ticha ve středu města. Náměstí je lemováno obchodními domy s loubím. S jedné strany je připojena obchodní galerie.

Jak vidíme, současné město není nijak zařízeno pro potřeby svých obyvatel. Jeho prostory jsou neobývatelnými dopravními kanály. Měšťák z něho utíká asi tak, jako bychom utíkali z vlastního domova, kdyby naše ložnice a obytné pokoje byly současně strojovny, nebo veřejnými průchodišti.

Kapitola zvláště o Praze.

Věnoval-li jsem svou úvahu otázce obývatelnosti města, pak jsem měl přirozeně na mysli v první řadě město Prahu.

Často čítáme stížnosti na to, že cizinci, kteří zavítají do Prahy, se tu zdržují jen krátce. Proč to? Někteří pisatelé dobře postihli, že cizinec, který absolvoval okružní jízdu městem a shlédl jeho památnosti, neví, co by dále podnikal.

Ve svém článku „Praha—Budapešť v očích architektových“ (Přítomnost roč. 1935 č. 38) jsem srovnával po této stránce Prahu s hlavním městem maďarským, které k sobě přitahuje tolik cizinců. Přijíždějí tam nejen za účelem prohlídky a jako pasanti, ale přímo jako k cíli své cesty a jako do místa svého delšího pobytu. Mohou tam totiž vésti život, jaký by jim poskytovaly kterékoliv lázně. Mohou přebývat na klidných nábřežích, uzavřených před dopravou (Ferencz rakpart), mohou trávit celé dny na terasách hotelu Gellért, nebo na ostrově sv. Margarety.

Když jsem nedávno doprovázel jednoho maďarského architekta na jeho procházku Prahou, pozoroval jsem jeho nechápavý úsměv, když jsme stanuli na Masarykově nábřeží před pohledem na pražský hrad, Petřín a ostrovy v popředí. Načež mi řekl, že kdyby Maďaři měli podobný pohled v Budapešti, bylo by toto nábřeží nejslavnější a

také nejnavštěvovanější vyhlídkovou promenádou na světě. S omluvami pak dodal, že mu připadá cosi barbarského v tom, že po tomto nábřeží jezdí električky, auta i koňské potahy a že ojedinelí chodci, kteří tudy chvátají, mají pohled upřený do země.

Praha má ve své historii dosud nevyplněnou mezeru. V době, kdy světová buržoasie dospěla k rozkvětu, kdy rozvinula své „umění žítí“, kdy tvořila prostředí pro radostnou zahálku a odpočinek, v té době byla Praha ještě maloměstem bez valného politického významu. Když pak dorůstala ve velkoměsto, byla zasažena rozmachem dopravy, který ji oloupil o intimitu maloměsta a současně byla sabotována ve svém rozvoji jakýmsi demokratisujícím utilitarismem, dle něhož životní kultura je zbytečným luxusem.

Dočítáme se denně o tom, jak právě dnešní posice ČSR v mezinárodní politické konstelaci přitahuje neobyčejný zájem zahraničí o náš národ, zemi a města. Tento zájem, jak se očekává, se nepochybně projeví velkou návštěvou zahraničních turistů. Jak bude tento zájem trvaleji upoután? K tomu nepostačuje jen několik uspořádaných podívaných, ani propaganda plakáty a brožurami, ani soupis památek v cestovním programu.

Naše země, naše města a zejména Praha musí být obývatelné. Shlédnutím význačných staveb, pomníků a uměleckých děl není ještě vyčerpán zájem návštěvníků o kulturu té neb oné země. Do široké oblasti kultury náleží rovněž životní kultura, která se zpravidla uplatňuje v první řadě.

Terasy barrandovské s lázněmi, nebo terasy u pavilonu Mánesova se často zasloužily o zájem cizinců více, než řada shlédnutých pozoruhodností. Zřetel k obývatelnosti města nebyl dosud uplatněn při plánech na asanaci a rekonstrukci Prahy. Jediný generální projekt, na

nějš byla svého času vypsána soutěž mezi architekty, se omezoval na otázku dopravní.

Jak učinit Prahu obývatelnou?

Kromě pevné a nezměnitelné hmoty městské zbývá ve středu Prahy několik význačných oblastí, které by měly být co nejpozorněji řešeny. To se týká na příklad Náměstí Republiky, Náměstí Smetanova před Parlamentem, náměstí při Masarykově nábřeží a konečně i ostrovů Slovanského a Střeleckého.

Náměstí Republiky očekává své přebudování a je nebezpečí, že by se mohlo stát jen jednou z mnoha velkých křižovatek, neboť leží v samém středu obchodního života a dopravního ruchu.

V nedávné soutěži zvolila řada architektů toto náměstí pro umístění Masarykova pomníku a řešila ho jako politické shromaždiště a průchodiště vojenských přehlídek. Někteří projektanti, řídicí se záměrem izolování prostranství od veřejné dopravy, naznačili však jinou možnost. Zde je právě místo pro rekreační náměstí, obklopené obchody a kavárnami, jehož účel promenádní by byl více zdůrazněn, než účel politické manifestace. Zde by mohla mít Praha své obývatelné náměstí, tiché a plně odloučené od dopravy.

Pro účel veřejných politických shromáždění se spíše nabízí náměstí Smetanovo, pro svou souvislost s parlamentem. Jeho plocha může být zvětšena a celá jižní oblast až k Platněřské ulici přebudována. V soutěži na umístění Masarykova pomníku jsme viděli takové náměstí.

Povšimněme si dále náměstí při Masarykově nábřeží. Je to malý park, jehož sporý trávník a několik stromů sotva přispívají k okysličení města. Neslouží vlastně ničemu. Za jeho východním krajem je proláklina Divadelní ulice. Představme si, že východní průčelí tohoto náměstí tvoří souvislá fronta budovy s balkony a terasami, na místě dnešních rozsochatých bloků. Čas od času se vynoří otázka mezinárodního hotelu a noviny přinášejí dokonce i perspektivy. Snad přece jednou se dočká Praha takového hotelu, a pak rozhodně toto místo, obdařené vyhlídkou nad jiné vynikající a mající odstup od hlučné dopravy nábřeží, musí přijít v úvahu. Představme si pak, že na místě dnešního chatrného parku se rozkládá dlážděná plocha, přetažená i přes ulici Divadelní, přes rampu k Betlémské ulici a přes slepou ulici při jižním kraji. Tu pak máme zachráněnou velkou vyhlídkovou plošinu, když nábřeží už definitivně zabrala doprava.

Přístupme konečně k otázce vltavských ostrovů, se stejnou rozhodností k operativnímu zákroku.

Slovanský ostrov je způsobem vskutku necitelným rozřat na dvě části budovou, která zabírá takřka celou jeho šíři. Její vysoké a rozložené těleso zablácí pohledům z Riegrova nábřeží na svahy petřínské i malostranské s hradem. Jedině důvody sentimentálních vzpomínek mohou bránit odstranění této budovy, která po stránce architektonické má nevalnou hodnotu. Příjezdy aut k této budově jsou nevhodné a vozy se tu proplétají mezi hrajícími si dětmi a procházejícími se osobami. Přes den je budova mrtvým, stínícím kolosem, který je

jen na jižní straně zadaptován pro restaurační účely. Pořádání politických manifestací v této budově je pak zcela nemístné, neboť jediná úzká lávka, která spojuje park s nábřežím, je v takových případech ucpána davy, které zaplavují i úzké parkové cesty a ošlapávají trávníky. Mnoho smíšených a nejasných účelů může proměnit každou budovu i prostranství v neužitelné zařízení. Pro Slovanský ostrov by postačovalo dokonale, kdyby sloužil jen jako park, s přílehlým hřištěm pro děti a zahradní restaurací. Tento restaurační účel by pak lépe splňovala malá nízka, nejvýše jednopatrová budova lehkého terasového charakteru se zvláštním příjezdem a parkingem, odděleným od pěších cest.

Podobně mnohoúčelný a pro veřejný život nevyužitý je Střelecký ostrov. Jeho severní cíp zabírá mrtvý a těžko přístupný park. Jižní cíp je pak zastavěn stavbami, přístavbami a nástavbami, které postrádají jakéhokoliv jednotícího řádu. A přece je tento ostrov mimořádně vhodným místem pro vybudování bazénu s filtrovanou vodou a s lázeňskou budovou, která by mohla být stavebně připojena k mostu. Zřízení bazénu s filtrovanou vodou v centru města je nezbytností, neboť prkenné plochy se špinavou říční vodou nemohou trvale uspokojovat požadavky moderního a velkoměstského života.

Námětů, jak učinit Prahu obývatelným městem může být nalezeno i více. Uvedl jsem ty, které jsou nejnaléhavější a které lze splnit rekonstrukcí, nebo adaptací oblastí dosud nedořešených.

Nejde tu jen o opatření, která by přitahovala návštěvníky z ciziny, ale jde tu v prvé řadě o splnění vlastních potřeb velkoměstských obyvatel. Pakliže snad se najdou obyvatelé, kteří takových potřeb nemají, měli by si uvědomit, že to není skromnost hodná cti, ale politováníhodný nedostatek životní kultury.

dopisy

Sociální demokracie ve volbách

P. T. redakci „Prítomnosti“ v Praze.

K Vašemu článku v posledním čísle o výsledku voleb (od p. Klady) si dovoluji sdělit, že patrně se mu stal při sčítání hlasů soc. demokratických z voleb v roce 1935 omyl, že přehléd, že tehdy kandidovali společně s touto stranou též Židé. Proto mu vyplývají nyní poklesy hlasů soc. demokratických, které odůvodňuje pak mylně. Správně by patrně měl nyní přičísti k hlasům soc. demokratickým ještě hlasy, které získaly samostatné židovské kandidátky (v Praze a ve slovenských městech). Tam, kde samostatných kandidátek židovských nebylo, mohlo se státi, že Židé dali tentokrát přednost jiné straně.

Pokles hlasů budí u samých soc. demokratů nervosu, která se vybijí zčásti i rozladěním proti jiným socialistickým stranám, ovšem neodůvodněně. Proto by bylo v zájmu socialismu, aby byly Vámi reprodukovány a kritizované výsledky volební zveřejněny a veřejně opraveny.

Zůstávám v plné úctě

JUDr. V. H.

*Los třídní loterie
potírá pesimismus*

1.500.000.000 Kč až dosud
vyplatila státní pokladna jeho výhercům!

Svět knih

KULTURNÍ ZPRÁVY

Roč. 8. Číslo

22

František Halas:

STÍNOHRA

*Pro úsměv uplakánků
prsty svlékly zvyky
hrají si na přehánku
Světla a stíny spíčky*

*pro úsměv uplakánků
na zeď u postýlky
z dlani jako z džbánků
na které nepřivýkly*

*pro úsměv uplakánků
rozlévají hravě
dítěti do moidánků
snad to co chtělo právě*

*Pro radost uplakánků
zvířátka stínů tančí
malíčků ztracen v spánku
do rána ve snu jancí.*

Z 5. čísla „Kritického měsíčníku“.

POZNÁMKY

NOVÉ KNIHY. F. W. Westaway: *Objevy bez konce. II. díl.* Přeložil Jaroslav Kolář. Současné s dvojsešitem 33/34, jímž je ukončeno sešitové vydání populární vědného díla „Objevy bez konce“, vychází knižně také druhý díl této velké publikace, jež právem nese podtitul „3000 let zkoumání přírody a světa“. Provedli-li nás autor v prvním díle, který vyšel loňského roku, přírodními a exaktními vědami od nejstarších dob až k Faradayovi, zasvěcuje nás v díle druhém do dějin i podstaty vynálezů v době nejnovější, seznamuje nás tak s vědeckým pokrokem posledních desetiletí. Už názvy kapitol, jako: Některé hádanky moderní fyziky, Praktické výsledky rozvoje fyziky, Geologie, Meteorologie, Biologie, Embryologie naznačují, že F. W. Westaway jde vskutku co nejdále, všimaje si i jevů zvlášť složitých a speciálních. V napínavě psaných kapitolách probrána je tu moderní fyzika s pokroky v meteorologii, s nejnovějšími výzkumy o stratosféře a radiogeofyzice. Autor neopomine seznámit i s tak nuancovanou a jemnou vědou jako je biologie s naukou vývoje i dědičnosti, nebo fyziologie a embryologie. Všimá si i moderních pokroků v lékařství, a vykládá je tak zajímavě jako by vyprávěl do-

Náboženství a přírodní věda

jsou snadno snižovány na pouhé služebníky dočasných a sobeckých cílů. Snad nikdy v dějinách nebylo větší potřeby zdůrazňování věčných hodnot a trvání na nich. Aspoň některé z těchto hodnot jsou společné vědě i náboženství — společný zájem o pravdu, neznající hranic, který poji v opravdovou družnost všechny, kdo je mají; rozhodnutí, čelit skutečnostem, třeba nevídaným, a konečným důsledkům, i když nebudou hovět nynější teorii; nezvratná povinnost usudků, která je jedinou jistotou každého spravedlivého a trvalého společenského řádu. Dr. Williams, biskup z Carlisle (citát z právě vyšlého II. dílu „OBJEVŮ BEZ KONCE“).

brodružný příběh. Zároveň podává trefné portréty i životopisy nejslavnějších moderních lékařů i vědců jako už dříve načrtl portréty všech slavných přírodovědců. Prostě F. W. Westaway neopomenul všimnouti si a zasvětit čtenáře do všeho, co ve vědeckém badání se událo pozoruhodného a jedinečného nejen v dávné minulosti, ale i v současnosti. A tak stejně jako první díl *Objevů bez konce*, je i druhý díl četbou nejen zajímavou a poutavou, nýbrž především užitečnou. Má 508 stran, 156 vyobrazení, vhodně ilustrujících text a stojí 70 Kč. Je k němu připojen osobní, věcný i obrazový rejstřík pro oba díly.

NEZVALOVY BÁSNĚ NĚMECKY. Nakladatelství Julia Kittla v Moravské Ostravě vydá v těchto dnech německý výbor z Nezvalových básní. Překladatelé výboru, nesoucího název *Gedichte*, zařadili sem ty nejcharakterističtější ukázky Nezvalovy básnické tvorby za poslední desetiletí. V čele tohoto svazku, který německého čtenáře opravdu výrazně seznámí s nejlepším Nezvalem, čteme virtuózní překlad slavné Nezvalovy panychidy za Otokara Březinu, kterou pod názvem „Dedikace“ čteme na první stránce svazku „Básně noci“. Vedle „Dedikace“ je zde přeložen celý „Edison“, „Neznámá ze Seiny“, „Noci“ a „Signál času“, a pak řada opravdu znamenitě volených básní z Nezvalových sbírek novějších i nejnovějších, od „Skleněného havelku“ až po „Matku Naději“.

NOVÉ ČÍSLO VĚDY A ŽIVOTA. Nové, již 9. číslo časopisu *Věda a život* přináší na úvodním místě důležitou stať Miloše Weingarta Československo ve vědách duchovních, zjišťující náš podíl na poli duchovních věd od doby obrození

a poukazující na to, čím jsme přispěli k metodickému i obsahovému obohacení filosofie, historie a filologie. K stať Weingartově připojuje se dlouhá studie J. B. Čapka *Rukopisy s hlediska literární historie*, Součková pojednání O jevech okultních, Vánova a Pinkasova zajímavá stať o Cikánech a Volfova o povrchu lidské kůže. Číslo je obohaceno o množství velmi zajímavých i aktuálních poznámek a zpráv, z nichž zejména si rádi přečteme tu o omlazovacích receptech ze starého Egypta a o dresuře prvoků. Číslo stojí 5 Kč.

Co je Hitlerovo Německo a kam směřuje? Odpověď na tuto znepokojivou otázku podává nám kniha velkého Němce a velkého Evropana Fr. W. Forstra: *EVROPA A NĚMECKÁ OTÁZKA*. Přeložila Dr. Alžběta Birnbaumová, úvod napsal Dr. J. J. Růček. (2. sv. II. roč. Katolického literárního klubu. Str. 550. Brož. Kč 52.—, váz. Kč 62.—). Forster nechce jen poučovat. Svou knihou burcuje a varuje. Jeho vášň hlas, vzdálený vši pomíjivé senzacnosti zaslouží, aby byl v těchto historických chvílích bedlivě slyšen.

Šťastnější střední Evropa v Hodžově plánu. Přehled tohoto Hodžova úsilí je shrnut v publikaci „Šťastnější střední Evropa v Hodžově plánu“, kterou napsal JUDr., PhDr., Sc. Polit. Dr. Karel Mareček. V generální komisi ji má nakladatelství Orbis (Praha XII.). Brož. Kč 5.—.

Dopravní policie provádí nyní kontrolu pneumatik, co do jejich stavu. Po několika nehodách v poslední době se zjistilo, že byly zavineny ojetými pneumatikami. Policie v takových případech přísně zakrojuje. Zabezpečte se tak proti nehodám a dejte si ještě dnes namontovat nové pneumatiky Bata. Na osobní vůz GRIPPNEU proti smyku, na nákladní vůz pneu STRONG „100“ a pojedete dobře.

Batova novinářská soutěž pro rok 1938. (Letos bude opět rozdělena mezi nejlepší československé novináře Kč 50.000.—.) Právě byla stanovena porota pro udělení Batových novinářských cen, aby rozhodla mezi nejlepšími československými novináři o nejlepších. V porotě zasedají: Dr. J. Šusta, K. Z. Klíma, posl. dr. O. Suchý, senátor prof. dr. A. Štefánek, dr. H. Klepetář, dr. F. Fousek, dr. J. Doležal. Předsadou poroty byl jmenován dr. J. Šusta. Do soutěže budou přijaty všechny články a staťe, jež vyšly v novinách nebo v revuích československých, bez rozdílu jazyka jímž byly psány a to v době od 28. října 1937 do 28. října 1938. Příspěvky pro tuto soutěž jest nutno zaslati Střednímu ústavu ve Zlíně. Ke dni letošního dvacátého výročí republiky bude uděleno 30 cen za nejlepší žurnalistické a publicistické práce v celkové výši Kč 50.000.—.

Pozvání pro čtenáře a čtenářky „Přítomnosti“

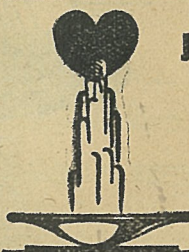
Dovolte, abychom vás pozvali do našich lodních restaurací na lodi Dr. Edvard Beneš a na lodi Antonín Švehla.

Lodi kotví v přístavu na Palackého nábřeží, poblíž Jiráskova mostu. Restaurační službu má jedna loď po celý den — obě od 8. hodin večer. Můžete zde snídat, slunit se, obědvat — odpole dne prodlít v lodní kavárně a na verandách paluby — večer v lodních restauracích a lodním baru při hudbě. Elegantní milieu. Dobrá společnost. S vozem můžete zajet až k lodím. Pohodlné parkování.

Lodi se též pronajímají klubům a spolkům k výjízdkám. Telefonické dotazy na číslo 334-93.

Zavadilův lodní restaurant

Palackého nábřeží, poblíž Jiráskova mostu.

Jak vznikají choroby srdce?

Příčin je mnoho. Jednou z nejčastějších je reumatismus a krční anginy. Prodělal-li jste některou z těchto nemocí, neopomeňte nikdy poradit se s lékařem. Tak Vám radí

PODEBRADY - LÁZNĚ SRDCÍ

O pobytu v Poděbradech informuje Vás zdarma ředitelství lázní Poděbrad, zámek.

Vzduchem chlazená

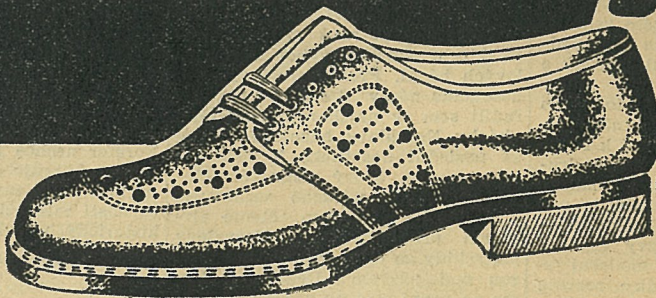
polobotka pro krásné letní vycházky. Má řadu dobrých vlastností: elegantní střih, bohatě perforovaný svršek a neobyčejně pružná podešev jest zárukou pravého letního pohodlí.

39:-

Rata

39:-

Tato polobotka podobného vzoru, ale v semišovém provedení, jest stejně elegantní jako praktická. V obou případech je to letní obuv, která bude dobrým vysvědčením Vašeho vkusu. Lehkost a pohodlí - tomuto letnímu požadavku vzduchem chlazené polobotky plně vyhovují.

